

האוניברסיטה העברית בירושלים
הפקולטה למדעי הרוח
החוג לבלשנות

בין נרטיב ודיאלוג:
תכונות תחביריות של דיבור במסגרת סיפורית
בוולשית מודרנית אצל קייט רוברטס
עבודה סמינריונית

אל: אריאל ששה-הלוי.
יהודה רונן.
מספר-סטודנט: 066372749.

· אמנון טמיר ·

ירושלים, חורף 8-2007

תוכן-עניינים

1	0. הקדמה
1	0.1. הקורפוס
2	0.2. מבנה
2	0.3. הערה טרמינולוגית
3	1. דיבור כאירוע בנרטיב
3	1.1. תימטיות פעולת-הדיבור
3	1.2. המבנה הפורמאלי
4	1.3. דוגמאות מהקורפוס
4	1.3.1. דוגמאות לדגם I עם המשך
5	1.3.2. דוגמאות לדגם II
9	1.3.3. דוגמאות לדגם III
10	1.4. המסומן
10	1.5. הסבר של הדוגמאות
10	1.5.1. הסבר לדוגמאות של דגם I עם המשך
11	1.5.2. הסבר לדוגמאות של דגם II
13	1.5.3. הסבר לדוגמאות של דגם III
13	2. שימוש בעיון-דיבור פוזיטיבי לעומת אפס
14	2.1. פרדיגמה מורכבת
14	2.2. התפוצה בין הצורות
16	2.2.1. הרחבה אדוורביאלית
17	2.3. תוצאה מהתפוצה: סימון ההשתתפות ברב-שיח
18	2.4. פתיחת סיפור בדיאלוג
19	2.5. כניסה לשיחה
20	3. ציני-הדיבור השונים
20	3.1. ebe ⁻¹ meddai
21	3.1.1. ביבליוגרפיה
23	3.1.2. נתונים מספריים
24	3.1.3. תוצאות
24	3.2. oddi wrth
24	3.2.1. המבנה הפורמאלי
25	3.2.2. הדוגמאות
26	3.2.3. המסומן
26	3.3. סביבות שונות
26	4. סיכום
□	5. נספח: קטעים מוערים מהקורפוס
I	5.1. Te yn y Grug: וויני, בגו ומאיר בהר
V	5.2. Ymwelydd i De: בגו, אמא שלה, ו-וויני

אבסטרקט

תיאור תכונות תחביריות של קוֹ-התפר בין הנרטיב והדיאלוג, כפי שמשתקף בספר Te yn y Grug [14] מאת קייט רוברטס.

אנסה לאפיין כמה סימנים לשוניים הקשורים בתחום — הן ברמת הסימון הפורמאלי (צד המסמן) והן ברמת הפונקציה (צד המסומן) — בתקווה להביא להבנה טובה יותר של הטקסט.

0. הקדמה

Alice was beginning to get very tired of sitting by her sister on the bank, and of having nothing to do: once or twice she had peeped into the book her sister was reading, but it had no pictures or conversations in it, 'and what is the use of a book,' thought Alice, 'without pictures or conversation?'

— Alice's Adventures in Wonderland [4], Down the Rabbit-Hole

דיבור, כמו גם סיפור, הוא אחת הפעולות המרכזיות בחייהם של בני-אדם. לכן, לא מפליא שכשבני-אדם מספרים סיפור — אפילו כזה שהמשתתפים בו הם בעלי-חיים — דיבור יהיה חלק מרכזי בו: כמעט בכל סיפור, החל מהעת העתיקה, הדמויות מדברות.

אחת התובנות הפוריות ביותר של הבלשנות הסטרוקטוראלית היא ההבחנה בטקסטמות שונות בניתוח הבלשני: תת-מערכות מובחנות ושלמות בשפה. נרטיב ודיאלוג הן מהטקסטמות החשובות, המורכבות והעשירות ביותר.

בעבודה זאת אבחנו את קוֹ-התפר בין הטקסטמות, את התכונות התחביריות של הופעת דיאלוג במסגרת נרטיב¹.

מעצם טבעו, כל התייחסות אל הנושא חייבת להתבצע ברמת הטקסט: לא נוכל להסתפק ב־scope של יחידות קטנות יותר, ואין טעם להסתכל על דוגמאות מנותקות מכל הקשר. לכן, לדוגמאות מהקורפוס תמיד מוצמד קוֹ(נ)טקסט מתאים², ומצורף נספח ובו פרגמנטים ארוכים יחסית של טקסט, עם הערות.

חלק מהתיאור הוא ברמה של של working notes שאינם בשלים לגמרי. מחקר נוסף דרוש כמובן: הן לעומק (תיאור שלם וממצה יותר של המערכת) והן לרוחב (בחינה של טקסטים נוספים, הן של קייט רוברטס והן של מחברים אחרים, במטרה לבדוק את תחולתן של הטענות מעבר לקורפוס המדובר).

0.1. הקורפוס

הקורפוס שאליו מתייחסת עבודה זו הוא הספר Te yn y Grug ('תה באברש', 'Tea in the Heather') מאת Kate Roberts (1891–1985). הספר מורכב משמונה סיפורים קצרים³, המתארים את ילדותה של ילדה בשם בגו גריפיד (Begw Gruffydd) בכפר קטן במחוז קאירנארבון שבצפון-וויילס.

¹ כמובן שיש מקרים שבהם נרטיב מופיע במסגרת דיאלוג, כמו שניתן לראות בסיפור Marwolaeth Stori 'מות-סיפור', שבו יש נרטיב (שהדמויות מספרות) בתוך דיאלוג בתוך נרטיב (של קייט רוברטס). זה תחום מרתק, אך הוא חורג ממסגרת העבודה הזאת.

² הערה טכנית: בכל מקום שבו יש קבוצה של דוגמאות, הן מסודרות לפי סדר ההופעה.

³ הסיפורים, לפי הסדר: Gofid 'יגון', Y Pistyll 'המרזב', Marwolaeth Stori 'מות-סיפור', Te yn y Grug 'תה באברש', Ymwelydd i De 'אורחת לתה', Dianc i Lundain 'בריחה ללונדון', Dieithrio 'התנכרות', Nadolig y

הסיפורים שבספר קשורים קשר עלילתי, ומכילים תימות משותפות ואינטרטקסטואליות בין הסיפורים, אך הם מהווים סיפורים נפרדים-גם-אם-קשורים ('קובץ של סיפורים קצרים', cyfrol o storïau byrion, כמו שמציינת כותרת-המשנה של הספר). בתחומים מסויימים יש דמיון לשוני רב בין הסיפורים (כך ב-§1 ו-§2), אבל — כמו שנראה בהמשך (כמו ב-§3.1.2) — אין אחידות לשונית מלאה ביניהם.

0.2. מבנה

המבנה הכללי של העבודה הוא:

1. בחינה של הדיבור כאירוע במסגרת הנרטיב (עמ' 3). אפשר להבחין בירור בשלושה מבנים בקורפוס המשמשים ל'אריזה' של דיבור ברצף הנרטיבי. אאפיין אותם פורמאלית ואציע מסומן לניגוד ביניהם.
2. תיאור של המערכת שמשקפת מהקורפוס בכל הנוגע לסימון של דיבור באמצעות ציין-דיבור פוזיטיבי (ebe, meddai, gofynnodd, וכד') מול סימון באפס⁴ (עמ' 13).
3. בחינה ראשונית של הניגוד בין צייני-הדיבור השונים (עמ' 20).
4. סיכום קצר (עמ' 26).
5. נספח: שלושה פרגמנטים מהטקסט, מתורגמים⁵ ומוערים.

0.3. הערה טרמינולוגית

בחרתי להשתמש במונח 'ציין-דיבור' ולא במונחים כמו 'פועל אמירה' או 'verbum dicendi' כדי להתחמק מההטיה שהמונחים האלה יוצרים ומהמשקעים שהם נושאים (גישה גרקורומאנוצנטרית). בנוסף, 'פועל אמירה' נושא בתוכו תיבת-פנדורה בכל הקשור לחלקי-דיבר ולאפריוריות הלוגית שלהם, ו'וורבום דיקנדי' (מלבד היותו זר בטקסט עברי) — אם ניקח את הפירוש המילולי 'verbum-מילה' — מניח שזו מילה⁶ אחת שמבצעת את התפקיד (כמו שנראה בהמשך, §1.2, בוולשית מדובר במבנים מורכבים). 'ציין-דיבור' הוא מונח נייטרלי שמתחמק מהבעיות האלה: הוא לא אומר דבר על 'חלק-הדיבר', ואדיש לצורה (גם צורות מורכבות הן 'ציין', בתנאי שהן מובחנות סיסטמטית).

Cerdyn 'חג-המולד של הכרטיס'.

הסיפורים Gofid, Dianc i Lundain ו-Y Pistyll הופיעו כבר לפני יציאת קובץ-הסיפורים לאור. הסיפורים Dieithrio ו-Dianc i Lundain, Ymwelydd i De, Te yn y Grug קשורים עלילתית יותר מאשר השאר: החברות בין בגו ו-וויני.

⁴ כלומר, רק בעזרת אמצעים טיפוגראפיים (מרכאות ושבירת-פסקה).

⁵ הן בנספח והן בגוף העבודה תרגמתי באופן שלא משקף את הבדלי המשלב בין הדמויות, אפילו במקרים קיצוניים כמו הדיבור של וויני, שנמצא בתחתית הפרסטיז'ה. הסיבה היא פרקטית: התרגום כאן לא אמור להיות 'ספרותי' או 'אומנותי', אלא להוות עזר בלבד. (בתרגום שאינו מיועד להיות עזר בלבד, 'Mi lladda i hi' של טום פיני האדוג, לדוגמה, לא יתורגם 'אהרוג אותה', אלא 'נייהרוג אותה' או תרגום אחר בסגנון...).

⁶ וגם זה, הרי, מונח בעייתי, שטוב בלעדיו. ר' בארי [2].

1. דיבור כאירוע בנרטיב

נרטיב הוא טקסטמה מורכבת ומתוחכמת במיוחד. שפות שונות נותנות ביד המחבר כלים שונים לעבוד איתם, אבל בכל שפה יש למחבר קשת רחבה של אפשרויות ביטוי לשוניות-ספרותיות ביצירה של סיפור. נראה שמאפיין משותף לכל הנרטיבים באשר הם הוא החירות שיש למחבר בדבר אופן הבימוי של האירועים. בחלק זה (§1) אראה שקייט רוברטס משתמשת בשלושה דגמים שונים להכנסה של דיבור בפי הדמויות, כשהניגוד ביניהם הוא באופן הבימוי של הסצינה.

1.1. תימטיות פעולת-הדיבור

כאשר מספר מכניס מלל בפיה של אחת הדמויות, מה בעצם הוא מוסיף? ודאי שבמקרים מסויימים הרימה היא בעצם העובדה שדמות זו וזו מדברת⁷ או באופן הדיבור, אבל באופן רגיל העיקר הוא בתוכן הדברים. אירית מראה זאת בצורה שקופה. נסתכל בדוגמה מ-Liam Ó Flaithearta שב-Dúil Oifig an Phoist ל-[11, p. 171]:

‘האלוהים בבית,’⁸ (ש)אמר האיש. “Dia sa teach,” adeir an fear.

המבנה הוא \diamond הצוטוט | צורה רלטיבית (a+deir) של ‘להגיד’ (abair) + הדובר (an fear, ‘האיש’) \diamond ; כלומר, זהו מבנה של משפט קלפט כאשר הצוטוט הוא ה-vedette ופעולת-הדיבור היא ה-glose! אקט הדיבור מסומן כתימטי, והתוכן כרימטי.

למעשה, נראה שהתפקיד העיקרי של צייני-הדיבור הוא ‘להעביר את המיקרופון’⁹ מדמות אחת לאחרת. לא מפתיע, אם כך, שבשפות רבות התרחשה גרמטיקליזציה של מנגנון ‘העברת-המיקרופון’ למבנה קפוא (ר’ §3.1 לדוגמאות בסיסיות למבנים כאלה). למעשה, נראה שבמקרים מסויימים לא מדובר ביותר מאשר כלי טכני בידי המחבר לציין את זהות הדובר, בדומה לנורמת הכתיבה במחזות \diamond [שם-הדמות] (תיאור אופציונאלי של מה שהדמות עושה באותו הזמן או של אופן-הדיבור): [המלל הנאמר] \diamond . גם בוולשית ניתן לראות את ‘אי-הפעליות’ של חלק מצייני-הדיבור בהיותם בעלי נטיה חלקית (ר’ §3.1.1). ל-‘ebe צורה אחת שלא מבחינה בזמן, גוף או מספר; ל-‘meddai נטיה קצת יותר עשירה, אך גם היא מצומצמת מאוד, ובטקסט שלנו (‘נרטיב גוף שלישי’) מופיעה רק צורה אחת. השרדותה דווקא של צורת האימפרקט בנרטיב לא מפתיעה, לאור המסומן שלה והעובדה שמדובר ב’העברת מיקרופון’.

1.2. המבנה הפורמאלי

בקורפוס קיימים שלושה דגמים שבהם מושם מלל בפי הדמויות (דוגמאות ב-§1.3):¹⁰

• דגם I: \diamond ([דובר]) [ציין-דיבור] ‘...’ \diamond

⁷ כך, נאמר, אצל האתון של בלעם: וַיִּפְתַּח יְהוָה אֶת־פִּי הָאֲתוֹן וְתֹאמַר לְבַלְעָם מִה־עֲשִׂיתִי לָךְ כִּי הִכִּיתָנִי זֶה שֶׁלֹּשׁ רִגְלִים (במדבר, 22:28). התרגום הוולשי ([1]) די מילולי: A'r ARGLWYDD a agorodd safn yr asen; a hi a ddywedodd. wrth Balaam, [...]

⁸ ברכה שאומרים בכניסה לבית.

⁹ עולם-הדימויים הקולנועי מתאים במיוחד לתיאור המבנה של הנרטיב: הקולנוע מציג באופן אקספליציטי דברים שאותם הנרטיב המדובר או הכתוב מציג באופן אימפליציטי. מידת האיקוניות הרבה יותר של הקולנוע מאפשרת גישה אינטואיטיבית וישירה יותר מאשר הנרטיב הכתוב/מדובר, שמשמש בקוד לשוני-שרירותי.

¹⁰ כיוון הקריאה משמאל לימין, כמובן.

או, עם המשך¹¹: ◇ '...' (דובר) [ציין דיבור] '...' ◇

או ללא ציין דיבור (ר' §2): ◇ '...' ◇

(כלומר: תחום בפסקה, שמתחילה בציטוט. הציטוט יכול להיות מסומן בציין דיבור בסופו או באמצעותו, או כלל לא.)

• **דגם II:** [משפט שבו מופיע ציין דיבור]. [תוכן הפסקה לפני] ◇

◇ '...'

(כלומר: בסוף פסקה מופיע משפט עם ציין דיבור, ולאחר מכן מופיע הציטוט בפסקה המיוחדת לו.)

• **דגם III:** ◇ [תוכן הפסקה אחרי]. [משפט עם ציין דיבור וציטוט]. [תוכן הפסקה לפני]

(כלומר: בתוך הטקסט הרץ של הפסקה מופיע משפט ובו ציטוט וציין דיבור המתייחס אליו. התכונה החשובה בדגם: הוא לא מתחיל בציטוט, ולא כולל שבירת פסקה בתוכו (בניגוד לדגם II, שלא מתחיל בציטוט, אבל כולל שבירת פסקה). התוכן לפני ואחרי אופציונאלי.)

חשוב לציין את החלוקה לפסקאות כגורם חשוב. פסקה¹³ (או, בהסתכלות מזווית אחרת, שבירת פסקה: הגבול שבין פסקאות) היא סימן לשוני שיש ביד המחבר לעשות בו שימוש ביצירת הטקסט. העובדה שמדובר בסימנים גראפיים שאין להם ביטוי צלילי ישיר לא פוגעת במאום מהיותם חלק מהסיסטמה הלשונית הכתובה.

בקורפוס יש סדר מוקפד בכל הנוגע לחלוקה לפסקאות. דגם I תמיד תחום בשבירת פסקה לפני; דגם II תמיד תחום אחריו, והוא כולל שבירת פסקה כחלק מהדגם ממש; ובדגם III הפסקה לא מתחילה בציטוט ואי שבירת הפסקה בין הציטוט וציין דיבור מהווה חלק מהדגם.

אלא אם כן חמקה מעיני דוגמה נגדית, כל הדוגמאות בקורפוס מתחלקות בין הדגמים האלו.

הדוגמאות לדגם I מרובות מאוד: כמו שנראה בהמשך (§1.4), זו הצורה הבלתי-מאופיינת לציין מלל בפי דמויות. אפשר לראות דוגמאות רבות בנספח (§5).

עכשיו, נסקור דוגמאות מיוחדות של דגם I — שבהן לאחריו, באותה הפסקה, יש המשך¹⁴ — ודוגמאות לדגמים II ו-III.

1.3. דוגמאות מהקורפוס

1.3.1. דוגמאות לדגם I עם המשך

ברוב המקרים יש שבירת פסקה אחרי דגם I. עם זאת, יש מקרים שבהם יש המשך באותה הפסקה:

1] Ymwelydd i De (בגו אומרת, כשהיא נפרדת מוויני ושונן —):

'ביי ביי, שונן.' היא חיפשה בכיס, אבל לא היו בו 'Chwiliodd yn ei phoced, ond nid oedd yno ddim un lwmp o fferin i'w roi iddo. סוכריות לתת לו.

¹¹ המסומן של בחירת המיקום של קטיעת הציטוט מעניין, ונוגע בתחומים רבים, אבל בחרתי שלא לדון בו במסגרת העבודה הזאת. ודאי, בכל מקרה, שלסביבה הזאת יש תרומה חשובה לחקר הפרוזודיה בשפה.

¹² או '...'

¹³ כמו גם חלוקה לפרקים, הערות שוליים, אותיות מודגשות, סימני פיסוק ושאר כלים טיפוגראפיים.

¹⁴ הכוונה להרחבה שאינה אדורביאלית. בהרחבות אדורביאליות נדון ב-§2.2.1.

2 Ymwelydd i De (מעט אחרי הדוגמה הקודמת):
'Ol reit.' Ac yn hollol ddiseremoni troes Winni yn ei hól heb gymaint â gwên na diolch.
'בסדר.' ובלי רשמיות כלל וויני סובבה את הגב, בלי חיוך או תודה.

3 Ymwelydd i De (אמא של בגו הכינה לוויני פאנקייקס):
'Cymerwch ragor.' A chododd Elin Gruffydd dair arall ar y fforc. Dyna'r nawfed, meddai Begw wrthi ei hun.
'קחי עוד.' ואלין גריפיד העלתה עוד שלושה על המזלג. זה התשיעי, אמרה לעצמה בגו.

4 Ymwelydd i De:
'Ella bydd arnoch chi hiraeth wedi mynd i Lundain,' mentrodd Begw yn ochelgar. Bu Winni yn ddistaw am eiliad, yn syllu yn ddifrifol ar ei phlât.
'אולי תתגעגע אחרי שתלכי ללונדון,' הסתכנה בגו בזהירות. וויני היתה שקטה לרגע, מסתכלת ברצינות על הצלחת שלה.

5 Ymwelydd i De (ליזי ג'יין באה לבית גריפיד, מביאה את שונן איתה):
'Winni,' gwaeddodd Sionyn, a rhedeg at ei hanner chwaer.[...].
'וויני,' קרא שונן, ורץ אל אחותו למחצה. ותיאור יפיפה של וויני ושונן, על-פני כמה שורות].

6 Te yn y Grug (וויני אומרת —):
'Mae'r clwt glas yma wedi'i neud ar yn cyfar ni.' Ac eisteddodd ar glwt glas o laswellt yng nghanol y grug.
'פיסת-הדשא הזאת תהיה לנו למסתר.' והתיישרה על פיסת-דשא באמצע שיח-האברש.

7 Nadolig y Cerdyn (ריס אומר —):
'Mam oedd yn deud i bod hi'n dop iawn arnoch chi.' Pwniad iddo yn ei asennau gan Begw.
'אמא אמרה שיש לך יד פשוטה¹⁵.' דחיפה בצלעות שלו מבגו.

1.3.2. דוגמאות לדגם II

8 Y Pistyll:
Fel pe na bai'n dweud dim byd, ac er mwyn dweud rhywbeth, meddai Robin, a'r fam erbyn hyn yn ffitio'r lobscows efo halen a'i chefn ato.
כאילו הוא לא אומר דבר, רק בשביל להגיד משהו, רובין אמר כשהאם כבר המליחה את הנזיד וגבה אליו.

9 Marwolaeth Stori (בילו סיים את הסיפור שלו והתחיל לצחוק):
'Mi'r oedd Huws drws nesa wrth yr afon.'
'היווס השכן היה בנהר.'

Ymunodd pawb arall ag ef, a chwerthin y buont heb fedru dweud dim. Credai Begw y byddai rhywbeth siŵr o dorri ym mrest Bilw. Stopiodd hi yn sydyn a gofyn:
'Gawsoch chi ddrwg gan Siani?'
'Naddo, mynd i grio ddar'u hi.'
כולם הצטרפו אליו, וצחקו¹⁶ מבלי להיות יכולים להגיד דבר. בגו האמינה שמהו בטח נשבר בחוזה של בילו. היא הפסיקה פתאום ושאלה:
'קיבלת נזיפה משאני?'
'לא, מה שהיא עשתה זה להתחיל לבכות.'

¹⁵ נסיון לתרגם את חוסר-ההבנה של ריס לעברית מחייב תרגום לא מילולי.

¹⁶ במקור יש כאן קלפט, שלא עובר טוב בתרגום.

'Pam?' 'למה?'
'Am fod yn rhaid iddi wneud pwddin arall, ac 'בגלל שהיא היתה צריכה להכין פודינג אחר, ואולי לקנות סיר חדש.'
ella brynu sosban newydd.'

Marwolaeth Stori (אחרי הסיפורים, אמא של בגו משכיבה אותה לישון): 10

Wedi i'w mam ei swatio yn y gwely, אחרי שאמא שלה תחבה אותה למיטה, אז היא שאלה:
gofynnodd wedyn:

'Pam yr oedd Siani'n crio?' 'למה שאני בכתה?'
'D wn i ddim, druan â hi.' 'אני לא יודעת; מסכנה שכמוה.'

Ymwelydd i De (בגו באה לבקש מוויני שתבוא לתה): 11

'Mam sy'n gofyn ddowch chi i de i tŷ ni 'fory'. 'אמא,¹⁷ היא (ש)מבקשת שתבואי לתה לבית שלנו מחר.'

Edrychodd Winni i lawr ei cheg gam ar Begw, fel petai wedi gofyn iddi a ddôl i'r Seiat. Yna, yn hollol fawreddog, fel petai hi'n ferch i Arglwydd Niwbro, gofynnodd:
וויני הסתכלה למטה (ב)פיה העקום, כאילו ביקשה שהיא תבוא לשיאט (Seiat). ואז, לגמרי בהוד, כאילו היתה בתו של אדון-ניובורו, שאלה:

'Ym mhle'r wyt ti'n byw?' 'איפה את גרה?'

מיד אחר כך, צמוד: 12

Am eiliad teimlodd Begw mai hi oedd yn byw tu ôl i'r domen dail, a bod Winni wedi newid lle efo Mair drws nesa. Ond ymwrolodd:
לרגע הרגישה בגו שזו היא שגרה מאחורי ערימת-הזבל, ושויני החליפה מקום עם מאיר השכנה. אבל היא אזרה עוז:

'Ar hyd y lôn sy'n mynd draw oddi wrth y capal.' 'בסמטא שיוצאת מהקאפל.'

Ymwelydd i De (בגו על קוצים מחכה לוויני; אמא שלה מכינה את הארוחה): 13

Cafodd un funud ofnadwy pan ddywedodd ei mam wrthi ei hun fwy na heb: היה לה רגע איום כשאמא שלה אמרה, לעצמה יותר מאשר לכל אחד אחר:

'Mi fasa lobscows yn well pryd i'r hogan yna, wir, a hitha' ar i chythlwnng bob amsar.' 'נזיר יהיה ארוחה טובה יותר לילדה הזאת, באמת; היא רעבה כל הזמן.'

'Ydach chi ddim yn mynd i neud lobscows i de, yn nag ydach?' meddai Begw, wedi dychryn, achos teimlai y dylai Winni Ffinni Hadog hyd yn oed gael te fel rhywun arall.
'את לא הולכת להכין נזיר לתה, נכון?' אמרה בגו, מפוחדת, כי היא הרגישה שאפילו וויני פיני האדוג צריכה לקבל תה כמו כולם.

Ymwelydd i De 14

Toc clywsant sŵn clociau ar lechi'r drws, ac yr oedd mam Begw yno o'i blaen yn dweud:
ואז הן שמעו קול של כפכפים על הצפחה שבסף-הדלת, ואמא של בגו היתה שם לפנייה, אומרת:

'Dowch i mewn, Winni,' yn groesawus¹⁸. 'הכנסי פנימה, וויני,' מסבירה פנים.

Ymwelydd i De (ליזי ג'יין באה, וכולם אוכלים): 15

Wedi gorffen bwyta, cododd pawb. אחרי שסיימו לאכול, כולם קמו.
'Diolch i chi,' meddai Lisi Jên reit ffwr-bwt. 'תודה לך,' אמרה ליזי ג'יין די בגסות.

¹⁷ במקור קלפט.

¹⁸ זה מבנה לא רציף, שמתאר את dweud (yn groesawus [...] yn dweud).

Meddyliodd Begw oddi wrth ei hosgo fod Winni am wneud araith broffwydol cyn ymadael, ond y cwbl a **ddywedodd** oedd:

'Diolch yn fawr i chi, Elin Gruffydd, dyna'r pryd gora' ges i 'rïoed. Mi fydd yn rhaid iddo fo 'neud imi am hir.'

Dywedodd hyn gan edrych ar ei llysfam [...]

בגו חשבה, על-פי הגישה שלה, שבגו תיתן נאום כמו נביא לפני שתעזוב, אבל כל מה שאמרה היה:

'תודה רבה לך, אלין גריפיד, זו היתה הארוחה הטובה ביותר שקיבלתי מעולם. היא תהיה צריכה להספיק לי להרבה זמן.'

היא אמרה זאת תוך כדי שהיא מסתכלת על אמה החורגת [...]

:Dianc i Lundain 16

Yna gwelodd rywbeth tebyg i frân fawr yn dyfod wrth y capel. Gwnaeth y frân lwybr syth at Begw **a dweud**:

'R ydw i'n dengid go iawn y tro yma. 'R ydw i wedi dŵad i ben 'y nhennyn. Tyd, Begw, mi awn ni.'

אז היא ראתה משהו דומה לעורב גדול בא אל הקאפל (capel). הוא בא בקו ישר אל בגו ואמר:

'אני בורח(ת) באמת הפעם. זה הקש ששבר את גב הגמל. בואי, בגו, נלך.'

:Dianc i Lundain 17

Dechreuodd Begw grio yn ddistaw, ond nid oedd am i Winni weld hynny. Wedi'r cwbl, yr oedd Winni heb fam, ac nid oedd hi yn crio.

Mentrodd ddweud:

'Ella'i bod hi'n well i lle, Winni.'

'Pwy glywis di yn **deud** hynna?'

'Mam.'

'Ia, yr hen gân. 'D oes gennyn nhw ddim byd arall i ddeud. [...].'

בגו התחילה לבכות בשקט, אבל וויני לא היתה אמורה לראות. אחרי הכל, לוויני לא היתה אמא, והיא לא בכתה. היא [בגו] העזה להגיד:

'אולי מוטב לה כך, וויני.'

'את מי שמעת אומר ככה?'

'אמא.'

'יה, המזמור הישן. אין להם שום דבר אחר בעולם להגיד. [...].'

:Dianc i Lundain (וויני ובגו מסתכלות על האגם, אחרי שכבר הלכו כברת-דרך) 18

Troes Begw o'r diwedd, ac yn sydyn **gwaeddodd**:

'Dyna hi.'

'Beth eto?'

'Y lôn bost.'

בגו הסתובבה לבסוף, ולפתע צעקה:

'הנה היא.'

'מה הפעם?'

'סמטת-הדואר.'

:Dianc i Lundain (וויני ובגו כבר חזרו לבית של בגו. אבא של וויני בא כדי לקחת אותה —) 19

'Tyd o'na 'r —' oedd ei eiriau cyntaf. Ond cyn iddo orffen ei frawddeg yr oedd tad Begw **wedi torri ar ei draws**.

'Dim o dy regfeydd di yn y fan 'ma, Twm.'

'בואי הנה, יא —' היו המילים הראשונות שלו. ולפני שהוא סיים את המשפט אבא של בגו קטע אותו.

'אף אחת מהקללות שלך כאן, טוב.'

Old') 'Nadolig hen ffasiwn' של (נאנו שון מנפצת לוויני את החלום הרומנטי של 'Nadolig y Cerdyn (fashioned Christmas)) 20

Ni fedrai Begw **ddweud** gair. Yr oedd wedi cael ei thwylo ar hyd yr amser. Wedi gweld rhyw fyd rhamantus ymhell yn ôl lle'r oedd plant bach yn cael Nadolig gwyn bob blwyddyn. **Mentrodd** toc.

בגו לא יכלה להגיד מילה. היא רומתה כל הזמן: ראתה איזה עולם רומנטי רחוק בו יש¹⁹ לילדים קטנים חג-מולד לבן כל שנה. עכשיו היא העזה.

¹⁹ cael לא מיתרגם טוב לעברית.

'Wel, mae 'u celwydd nhw wedi dŵad yn wir y tro yma beth bynnag, ac ella mai rŵan 'r ydan ni'n dechra cael Nadolig hen ffasiwn.'

'טוב, השקר שלהם נעשה אמיתי הפעם בכל מקרה, ואולי זה עכשיו שנתחיל שיהיה לנו חג-מולד כמו בימים ההם.'

שירים

כל השירים בקורפוס מובאים בדגם II.

Y Pistyll [21]

'[...] ebe Twm Huws dan lafar-ganu'r rhigwm:

'Mwnici ciat a mwnci ciatas
Tirsia mul a thirsia mulas.'

'[...] אמר טום היווס כשהוא מדקלם חרוז:

Marwolaeth Stori [22]

[...] pan oedd yn rhaid i chwi fynd ar ben llwyfan ac adrodd hen beth mor wirion â

'R wyf fi yn fwy na Doli,
A Dada'n fwy na fi,
Ond nid yw Dada'n tyfu,
Na Doli, welwch chwi.'

[...] כשהיא היתה צריכה לעלות לבמה ולדקלם משהו מטופש כמו

'אני גדולה יותר מבובליה,
ואבאליה גדול יותר ממני,
אבל אבאליה לא גדל,
וגם לא בובליה, רואים אתם?'

Marwolaeth Stori [23]

Bu agos i Begw ddweud:

'Amen, dyn pren,
Hitio mochyn yn ei ben,'

ond cofiodd fod gan Dafydd Siôn gyfleth yn ei boced.

כמעט שבגו אמרה:

'אמן, איש-עץ,
תרביץ לחזיר על הראש,'

אבל היא זכרה שיש לדוד שון ממתק בכיס.

Dianc i Lundain [24]

Dechreuodd lafar-ganu:

'Gosod seti i bobol fawr,
Gadael tlodion ar y llawr.'

היא התחילה לדקלם:

'התקינו מושבים לעשירים,
השאיירו על הרצפה את העניים.'

כדי להרחיב את המבט, הנה כמה דוגמות לשירים במסגרת נרטיב, מקורפורה אחרים של קייט רוברטס:

Traed mewn Cyffion [25]

[...]. Canent dan fynd, neu'n hytrach adroddent i dôn:

Lleuad yn ola,
Plant bach yn chwara,
Lladron yn dwad,
Dan weu sana,
"A—men," meddai'r ffon,
Dwgyd teisus o siop John.
John, John, gymi di gin,
Cyma, cyma, os ca i o am ddim.

הם שרו תוך כדי הליכה, או למעשה דקלמו לפי מנגינה:

26] הסיפור Dychwelyd מהאוסף Gobaith [12]:
 החילוץ היה בגן, אחד שמן ולו בטן לבנה. הנה היא מודקלמת מעל ראשו:
 'ברל'יה, ברל'יה, תוציא ת'מחושים שלך
 או שאזרוק אותך לים האדום לפרות
 האדומות.'
 Yr oedd y falwen yn yr ardd, un dew a bol gwyn ganddi. Dyma hi'n adrodd uwch ei phen:
 'Malwen, malwen, estyn dy bedwar corn allan
 Ne mi tafla'i di i'r Môr Coch at y gwartheg cochion.'

27] עוד מ־Dychwelyd (הגיבורה, Annie), מסתכלת על דג טרוטה בנהר):
 [...] היא הסתכלה עליו ארוכות; ואז פרצה בשיר בכל מקום:
 'אתה, טרוטה קטן, שמשחק עולץ במימיו הקרים של הנהר.'
 [...] Syllodd arno'n hir; yna torrodd allan i ganu dros bob man:
 'Ti, frithyll bach, sy'n chwarae'n llon
 Yn nyfroedd oer yr afon.'

1.3.3. דוגמאות לדגם III

כזכור (§1.4), בדגם זה הדיבור אינו שורה בדיאלוג, אלא רק אירוע בנרטיב.

28] Gofid (בגו בחיפושים אחר סגיטאן האוברת):
 כשקמה, סגיטאן לא היתה בשום מקום, ולמרות שקראה 'פססט, פססט', היא לא באה משום מקום.
 Pan gododd, nid oedd Sgiatan o gwmpas yn unlle, ac er gweiddi 'Pws, Pws', ni ddaeth o unman.

29] Marwolaeth Stori (מתואר איך דוד שון נהג להתעלם מבגו):
 [...] לפעמים, הוא הביט דרכה בלי חיוך או זעף בפניו, כלום חוץ מלהסתכל עליה ולתת לה דחיפה על החזה, ולנהום 'בו!' כאילו ניסה להפחיד אותה. [...]
 [...] Weithiau, fe edrychai drwyddi heb na gwên na gwg ar ei wyneb, dim ond edrych arni a rhoi pwniad yn ei brest, a chwynu 'By' fel pe bai'n ceisio ei dychryn. [...]

30] Marwolaeth Stori:
 אבל ברגע ההוא, הנה הרוח שורקת בדלת ובילו עומד בצללים ושואל: 'מה שלומכם הערב? איפה בגו?' והיא רצה וגוררת אותו למושב. [...]
 Ond y munud hwnnw dyna'r gwynt yn chwibanu yn y drws a Bilw yn sefyll yn y cysgodion ac yn gofyn: 'Sut ydach chi heno? Lle mae Begw?' A hithau'n rhedeg a'i dynnu at y setl. [...]

31] Marwolaeth Stori (אמא של בגו משכיבה אותה לישון):
 היא נישקה את אמא שלה וקראה 'לילה טוב' לאחריים.
 Cusanodd ei mam a gwaeddodd 'Nos dawch' ar y lleill.

32] Marwolaeth Stori (בגו במיטה, אחרי שהיתה עם המבוגרים, שממשיכים לדבר):
 היא לא יכלה לישון. קול-השיחה בא מהמטבח כמו קול של כוורת ביום-קיץ, ומדי פעם 'הא, הא' מבילו.
 Ni fedrai gysgu. Deuai sŵn y siarad o'r gegin fel sŵn gwenyn yn yr haf, ac ambell 'Ha, ha' oddi wrth Bilw yn ei ganol.

33] Dianc i Lundain (וויני אומרת שהיא 'התפללה כמו שד'):
 בגו נבהלה, ושמטה 'או' מפוחד מפיה.
 Dychrynodd Begw, a gollwng 'O' ofnus allan.

נפתח הסל, ונאנו שון אומרת 'well, oh!' על כל Datbaciwyd y fased, a Nanw Siôn
 דבר שהוציאה. 'כמה נחמדה'.²⁰ yn dweud, 'Wel O!' am bob dim a dynnai
 allan. 'Y gryduras ffeind.'

1.4. המסומן

אני טוען שההבדל בין הדגמים הוא בכך שבראשון יש 'העברה של המיקרופון' בלבד, בשני יש תפקיד בנרטיב גם לדיבור עצמו, והשלישי לא מציין כלל 'שורה בדיאלוג'.

דגם I	דגם II	דגם III
לא מאופיין	מאופיין	מאופיין
הרימה במלל המצוטט ²¹	הרימה גם בפעולת-הדיבור	פעולת-הדיבור אינה חלק מדיאלוג
'העברת-מיקרופון' בלבד	הדיבור מהווה אירוע	

אם ב-1.1 § הוצג התפקיד הלא מאופיין של צייני-הדיבור (אצלנו: דגם I), לסמן 'מי אומר מה' (ובחלק מהמקרים, גם '-למי'), הרי שדגם II כולל תפקידים המאופיינים בהיות הדיבור אירוע בנרטיב ולא רק שורה בדיאלוג (חיה מדברת (דוגמה 16), מקרה שבו יש חשיבות לעצם זה שאדם אחד דיבר לפני אדם אחר (דוגמה 14), ועוד), ודגם III כולל פעולת-דיבור שמהוות חלק בנרטיב בלבד, ולא בדיאלוג.

אפשר להציג את הדברים בטבלה, פשטנית אולי:

דגם I	דגם II	דגם III
-נרטיב, +דיאלוג	+נרטיב, +דיאלוג	+נרטיב, -דיאלוג

העובדה שלא קיימת משבצת 'נרטיב, -דיאלוג' לא מפתיעה: הרי מה יהיה מקומן של אמירות כאלה בסיפור?

מעניין לראות שהחשיבות של הדיבור כאירוע (עבור דגם II) בחלק מהמקרים מתבררת רק בהמשך הטקסט (בדומה לקטפורה), כמו שניתן לראות בחלק מהדוגמאות.

בנוגע להרחבה של דגם I ('ר' 1.3.1 §): נראה שהמשותף למקרים האלה הוא קשר הדוק יחסית בין הדברים הנאמרים ובין מה שמתואר אחר-כך.

1.5. הסבר של הדוגמאות

על-מנת לחדד את התיאור, ולבסס אותו על הקיים בקורפוס, נבחן את הדוגמאות שב-1.3 § על חלקיו.

1.5.1. הסבר לדוגמאות של דגם I עם המשך

הקשר ההדוק בין הדברים הנאמרים ומה שקורה אחר-כך ברור. למרות זאת, הנה טבלה שמתארת אותו:

²⁰ מילולית: 'היצורה הנחמדה'. מתייחס, כמובן, אל אלין גריפיד.

²¹ פעולת-הדיבור תימטית.

#	
1	'ביי ביי, שונן' זה כשהיא הלכה משם שבגו רצתה לתת לשונן סוכריה
2	'Ol reit' האדישות של וויני מתבטאת גם במילים שאמרה
3	'קחי עוד' אלין גריפיד נותנת עוד
4	'אולי תתגעגעי [...]' וויני מהרהרת בשקט (על הגעגועים העתידיים)
5	'וויני' כל ההתרחשות בין וויני ושונן נשענת על הקריאה שלו
6	'פיסת־הדשא [...]' היא עושה את מה שהיא אומרת
7	'...' תגובה מיידית לדברים

1.5.2. הסבר לדוגמאות של דגם II

כזכור (§1.4), בדגם הזה עצם הדיבור מהווה אירוע בנרטיב.

8. ברמת האמירה עצמה, יש כאן התייחסות בסיפור אל האמירה ('כאילו הוא לא אומר דבר, רק בשביל להגיד משהו'): זו לא אמירה 'שטוחה' שהיא סתם אמירה שרק משתתפת בדיאלוג. ברמה רחבה יותר בטקסט, האמירה הזאת של רובין מניעה את המשך השיחה, העובדה שהוא פצה את הפה והתחיל לדבר על מר היווס.
9. (יש כאן שימוש במבנה a+INFINITIVE, שמסמן את האירוע של תת־האירועים stopiodd hi yn sydyn ו־gofyn) כאירוע מורכב (hyper-event) יחיד. המקרה כאן הוא לא שהיא הפסיקה, ואז — באופן נפרד — שאלה, אלא שהיא הפסיקה-שאלה. לפי האופן שבו אני מבין את הטקסט (וודאי שזה נתון לוויכוח), זה שבגו הפסיקה לצחוק ושאלה את השאלה הוא אקט מצידה שקשור לזה שהיא האמינה שנשבר לבילו משהו בחוזה: הדיבור שלה יחייב אותו להפסיק לצחוק (על־ידי כך שהוא יענה לה).
10. בגו בוחרת לשאול שוב את השאלה שהיא שאלה קודם את בילו (ר' דוגמה 9): התייחסות אל מלל קודם בטקסט. בנוסף, הבחירה לשאול את השאלה דווקא במקום הזה בסיפור (wedi ... wedyd) חשובה: לשיח בין הורים וילדים לפני השינה יש אופי מיוחד: דווקא אז, בנקודה הזאת בסיפור, בחרה בגו לשאול שוב את השאלה.²²
11. נראה שוויני עומדת לטרב (ה־Seiat מייצג את כל הרע ולא נעים), אבל, בסופו של דבר, היא מקבלת את ההצעה (אם כי באופן קר: 'איפה את גרה?', בדומה ל-'Be sy amat ti eisio?' מה את רוצה? שהיא אמרה קודם). קבלת־ההצעה, שמאפשרת את התפתחות כל המשך הסיפור, מבוצעת באמצעות המילים שלה, ויש התייחסות במסגרת הנרטיב לקבלה/אי-הקבלה של וויני את ההצעה.
12. בדומה למקרה הקודם (דוגמה 11; שתי פסקאות קודם לכן), גם כאן יש התלבטות לגבי האמירה: בסופו של דבר בגו אוזרת עוז ומבצעת את פעולת הדיבור.
13. הדיבור של אמא שלה הוא שהפחיד את בגו. הדיבור — מה שהיא אמרה — משחק כאן תפקיד בנרטיב. בנוסף, בדומה לדוגמה 8, גם כאן יש התייחסות בסיפור אל האמירה ('לעצמה יותר מאשר לכל אחד אחר').

²² מבין הדוגמאות, זו הדוגמה ה'חלשה' ביותר מבחינת ההתאמה של התיאוריה לעובדות.

14. עצם זה שאמא של בגו, ולא בגו (שחיכתה כל-כך...), היא שדיברה ראשונה והקדימה שלום לוויני, זה חשוב. דיבור כאירוע.²³
15. בגו חושבת שוויני תגיד דבר אחד, אבל היא אומרת בסוף דבר אחר (הדיבור של וויני משחק כאן תפקיד).²⁴
- גם העובדה שוויני אומרת את הדברים כדי שליזי ג'יין תשמע רלוונטית: יש כאן אקט מצד וויני.
16. עורב מדבר. בדומה למקרה האתון של בלעם (ר' הערה 7) — שם הוזכרה התערבות אלוהית — חיה מדברת, ולא במשל-חיות, הוא דבר שדורש התייחסות מיוחדת לעצם פעולת הדיבור.
17. הבסיס להעזה מתואר בנרטיב (הדיבור של בגו הוא פעולה שהיא עושה, למרות החשש וזה שהיא בוכה למרות שוויני לא).
- בנוסף, כשוויני מתייחסת לאמירה של בגו (שמהווה פה לאמא שלה²⁵) — במילים 'Pwy glywis di yn deud hynna?' — זה סך הדיבור שעשתה בגו שהיא מתייחסת אליו ('אולי מוטב לה כך, וויני'; לא פירוק ליחידה-יחידה, אלא התייחסות אל המבע כולו): יש חזרה אנאפורית (ב-hynna) אל הדברים שאמרה, כיחידה אחת.
18. ההכנסה של סמטת-הדואר לסיפור נעשית באמצעות האמירה של בגו (הפרזנטיב + dyma + ההבהרה של הרפנט של hi). זה שימוש מתוחכם בדגם (הש' דוגמה 40): כך גם הקורא מופתע (בניגוד, נאמר, למקרה שבו קייט רוברטס היתה בוחרת קודם לומר 'בגו ראתה את סמטת-הדואר'), וגם הוא — כמו וויני — לא מבין מיד במה מדובר.
19. הדיבור של אבא של בגו הוא שקטע את הדברים של טום פני האדוג.
20. קודם היא לא יכלה לדבר (יש התייחסות לכך בטקסט), ועכשיו היא יכלה: העזה ואמרה כך וכך. כמו בדוגמאות 8, 11, 12, 15 ו-17 יש כאן התייחסות בסיפור לעצם זה שפעולת הדיבור נעשתה כך.
- נוכל לראות זוג מינימאלי ממש, המאשש את הטענה בצורה יפה, בפועל mentro 'להעז'. ראינו אותו בדוגמאות 17 ו-20 משמש במבנה II, ואכן שם הדיבור הוא אירוע. לעומת זאת, נסתכל על הדוגמה הבאה, בדגם I:

35 Ymwelydd i De (וויני מסבירה לבגו ולאמא שלה למה עדיף לה ללכת ללונדון ולא לעיר):

'אולי תתגעגע אחרי שתלכי ללונדון', הסתכנה בגו בזהירות. וויני היתה שקטה לרגע, מסתכלת ברצינות על הצלחת שלה.

'Ella bydd arnoch chi hiraeth wedi mynd i Lundain,' mentrodd Begw yn ochelgar. Bu Winni yn ddistaw am eiliad, yn syllu yn ddifrifol ar ei phlât.

²³ לטעמי זו אחת הדוגמאות היותר יפות, שמראות באופן נקי את התפקיד הנרטיבי של פעולות-הדיבור האלה. אם לעבוד בסדר 'core ← פריפריה' מבחינת הבהירות, הרי שהדוגמה הזו נמצאת עמוק ב-core, ודוגמה 10 נמצאת בפריפריה.

²⁴ זו דוגמה אחת, מרבות, לאופן שבו זה שהסיפורים מסופרים מנקודת-המבט של בגו (גם אם לא בגו עצמה היא שמספרת!) מאופיין על-ידי אמצעים לשוניים. זה נראה לי מרתק לבחון את הכלים הלשוניים השונים שבהם משתמשת קייט רוברטס: אחד מהם, ודאי, הוא ה-free indirect speech מנקודת-המבט של בגו.

²⁵ הש' (מ-Te yn y Grug)

'קחי לגימה של תה קר', אמרה בגו, 'זה יעשה לך' meddai Winni, 'Cymwch lymad o de oer, Winni, Begw, 'mi wneith hwn les i chi.'

שמתכתב עם ה-'[...] mi wneith les iti' שאמא של בגו אומרת לבגו בתחילת הסיפור. מעניין שבשני המקרים יש פניה ב-Winni.

כאן מדובר בשורה רגילה בדיאלוג: הבסיס לזה שמדובר בהעזה לא מתואר נרטיבית ואין כאן התייחסות שאינה רק ברמת התוכן לדברים שבגו אמרה באמת (הש' דוגמה 17), ואין התייחסות מפורשת אל זה שהיא קודם לא הצליחה/יכלה לדבר ועכשיו כן (הש' דוגמה 20).

כאמור, כל השירים בקורפוס מובאים בדגם II. לאור מיעוט הדוגמאות (ארבע בקורפוס), עולה השאלה האם יש ניגוד בין המבנים בסביבה הזאת (נאמר, מקרה שבו מצוטט השיר, ואז נכתב 'שר נ' או 'דקלם נ', או שדגם I (או III) מנוע. התשובה לשאלה מחייבת התייחסות לקורפוס רחב בהרבה. בכל מקרה, היחסים שבין שירים ונרטיב שבו הם משובצים מעניינים במיוחד. הבחנה בין הדגמים שונים (אם קיימת, ואינה מנועה), תוכל לשמש כעזר בעיון נוסף בתחום. האם יש קשר בין התפקיד של שיר בנרטיב ובין העובדה שהם מופיעים בדגם II? — זו שאלה שצריכה בדיקה רחבה ומעמיקה יותר.

1.5.3. הסבר לדוגמאות של דגם III

- לדוגמאות 28, 29, 32 ו-33 מכנה משותף: המימטיות של האמירה.²⁶ גם אם ל-pws מדוגמה 28 יש משמעות סמנטית (pussy-cat), ולא רק תפקיד צליל, הרי שהוא מתפקד כאן כקול של קריאה לחתול (כמו קול 'צ-צ-צ' בשאיפה של אוויר. לכן תרגמתי 'פסססט', בשמירה על הצליל ולא על המשמעות). אין כאן שיח, אלא קולות.

- דוגמה 34 רחוקה יותר מהעתקת איכות קולית בלבד, אבל עדיין יש כאן קריאה, ושיח אין. כך גם 'Y gryduras ffeind': שניהם מסומנים כקריאות, אם בעזרת סימן-קריאה, ואם בעזרת ה-Y.

- דוגמה 31: להגיד + 'לילה טוב' כפעולה אחת מורכבת, בדומה ל-'להגיד ביי ביי' כ-'להפרד' או ל-'להקדים שלום' (ולא 'להקדים "שלום"'). אמנם יש תגובה מצד המבוגרים,

'לילה טוב, בגו.' 'Nos dawch, Begw.'

אבל דיאלוג ממש אין כאן. האופן שבו ארוזה הפעולה הוא [להגיד-לילה-טוב].

- דוגמה 30 מתכתבת עם מה שנאמר קודם על בילו:

[...] ac yr oedd Bilw yn dyfod yno — Bilw na byddai byth yn edrych yn gas, Bilw a chwarddai o hyd, Bilw a ddywedai: 'Lle mae Begw?' fel pe buasai wedi chwilio'r ddaear cyn dyfod o hyd iddi. [...]	[...] ובילו בא לשם — בילו שמעולם לא היה נראה מרושע, בילו שתמיד היה צוחק, בילו שהיה אומר: 'איפה בגו?' כאילו חיפש בכל פני האדמה לפני שמצא אותה. [...]
---	---

אין כאן שיח: בילו מבצע את אמירתו 'איפה בגו?' שלו, אבל הבימוי הוא כזה שלא מדובר בשורה בדיאלוג (כאילו היה כתוב 'בילו ביקש למצוא את בגו').

2. שימוש בצייני-דיבור פוזיטיבי לעומת אפס

בחלק זה, נתבונן בדגם I, שהמבנה שלו, כזכור (§1.2), הוא: ◇ ([דובר]) [צייני-דיבור] '...', ◇

²⁶ בדרגה קיצונית בהרבה של גרמטיקליזציה של 'אונומטופיאות' או יסודות מימטיים אחרים נמצאות שפות כמו יפאנית או אמרהית. כך, לדוגמה ביפאנית (משיבאטאני [17, J.7.11]): 'Niko-niko to, Ha-ha-ha to warau 'laugh', Nikkori to warau 'grin', Gera-gera warau 'giggle', Kutsu-kutsu to warau 'chuckle', warau 'smile' ([6]): '(he) sighed' 'affoy alä' (lit.: he said 'affoy!'), '(he) clattered, rustled' 'futt alä' '(he) sipped', 'dripped (drop by drop)' 'suru' 'לעשות' ו-'naru' 'להעשות' ביפאנית, ו-'alä' 'אמר' באמרהית).

- ◇ או, עם המשך: '...' (דובר) [צייך־דיבור] '...'
- ◇ או ללא צייך־דיבור: '...'
- ◇ הבחירה בקטיעה של המלל בציין־דיבור (◇ '...'). (דובר) [צייך־דיבור] '...', כאמור (ר' הערה 11), נמצאת מחוץ למסגרת של עבודה זו.

2.1. פרדיגמה מורכבת

לשימוש בציין־דיבור נקרא 'דגם I⁺' ולשימוש באפס נקרא 'דגם I⁻'. חוץ ממקרים בודדים²⁷, לא מופיע צייך־דיבור בלי סימון של גוף בסמוך (בעזרת פרונומן או שם־עצם). לכן, נתייחס באופן כללי ל-I⁺ ככולל התייחסות לדובר. בחינה של הניגוד בין I⁺ ו-I⁻, או הניגוד בין צייני־הדיבור השונים (ר' §3) חייבת להיעשות במסגרת טקסטואלית רחבה: הסתכלות על כל שורה בדיאלוג בנפרד לא תביא תועלת. כמו כן, יש להצדיק את ההסתכלות 'I⁻ עומד מול I⁺', שהרי אפשר היה לטעון שאפס הוא שווה־מעמד לכל צייך־דיבור אחר; שהוא צייך־דיבור רגיל, אלא שצורתו שונה (העדר צורה חיצונית). אצדיק זאת בעזרת היתרון התיאורי שמעניק התיאור 'I⁺:I⁻', הן בהבנת הטקסט, והן במינימאליות של התיאור.

לתיאור של פרדיגמה כאיבר בקבוצת־ההתחלפות של פרדיגמה אחרת יש כח תיאורטי רב, בכך שהוא מאפשר לעלות רמה נוספת של אבסטרקציה.

2.2. התפוצה בין הצורות

באופן כללי, התפוצה בין הצורות היא כזו: I⁺ משמש כאשר אחרת היתה עמימות בנוגע לזהות־הדובר (מצב שבו לולא השימוש בציין־דיבור היה ניתן לייחס את האמירה ליותר מדובר אחד), ו-I⁻ בשאר המצבים. הקריטריונים של הבחירה I⁺:I⁻ חיצוניים לתוכן־המלל. כלומר, השימוש בציין־דיבור הוא מינימלי.

זו, כמובן, תמונה פשטנית מדי. עם זאת, ניתן להסביר את הרוב המוחלט של המקרים בעזרתה (הן לחיוב והן לשלילה של הופעת צייך־דיבור). נעדין את התמונה:

- בכל מקום שהדיבור מורחב, בעזרת צורה אדורביאלית, מופיע צייך־דיבור (I⁺). ר' §2.1.1.
- כאשר יש אפיון בפעולה (לא דיבור סתם, אלא שירה, צעקה וכו'), מופיע צייך־דיבור (I⁺), כצפוי.
- כצפוי, תשובות לשאלות מסומנות באפס. מקרה חריג:

²⁷ אלא אם כן פספסתי דוגמה נוספת, מדובר בחמישה מקרים: שניים ב־Te yn y Grug, שניים ב־Ymwelydd i, Nadolig y Cerdyn ואחד ב־Nadolig y Cerdyn.

Ymwelydd i De 36

'Dim diolch, cariad,' meddai Begw. 'Ych
brawd ydi o?' 'לא תודה, חמוד, אמרה בגו. 'הוא אחיך?'

'Hanner brawd,' atebodd Winni, 'ond mae
o'n beth bach reit annwyl.' 'אח למחצה, ענתה וויני, 'אבל הוא יצור קטן
ואהוב.'

• כאשר הדובר מוזכר באירוע מיד לפני הדיבור, בדרך-כלל יש שימוש באפס (I-), אבל גם יש מקרים שבהם מופיע ציין-דיבור. בכל המקרים שבו מופיע ציין-דיבור ללא גוף לידו (ר' הערה 27) הם כאלו: הדובר מוזכר מיד לפני.

ההבדל בין I⁺ ו-I⁻ בסביבה המסויימת הזאת טעון בדיקה.

• במקרים בודדים יש שימוש ב-I⁺ גם אם זהות הדובר ברורה, ולהפך (לעומת מאות מקרים שבהם אין חריגה).

Te yn y Grug (וויני ובגו מדברות. וויני אומרת שאמא שלה היתה טפשה): 37

'O,' meddai Begw, 'bedach chi'n deud peth
fel yna am ych mam?' 'הו, אמרה בגו, 'איך את אומרת דבר כזה על
אמא שלך?'

Te yn y Grug (וויני מדברת —): 38

'Fyddwch chi'n breuddwydio weithiau?' 'אתן חולמות לפעמים?'

'Bydda' yn y nos,' meddai Begw. 'אני, בלילה, אמרה בגו.

'O na, yn y dydd ydw' i'n feddwl.' 'לא, ביום התכוונתי.'

'Fedrwch chi ddim breuddwydio heb
gysgu.' 'אי אפשר לחלום בלי לישון.'

'Mi fedra' i,' meddai Winni. 'אני יכולה, אמרה וויני.

Ymwelydd i De (בגו ואמא שלה מדברות ומדברות): 39

'I be mae eisio inni dreio bod yr un fath â
Mrs. Huws ynta?' 'למה אנחנו רוצים לנסות להיות כמו מרת
היווס, אם כך?'

'Go drapia,' meddai'r fam, 'dyna chdi wedi
gneud imi blannu'r nodwydd yma yn fy
mys.' 'לכל הרוחות, אמרה האם, 'הנה גרמת לי
לדקור את האצבע עם המחט.'

מקרה מעניין שבו אפשר לראות איך סטיה מהתפוצה חשובה מבחינת הבימוי של הסצינה אל מול הקוראים:

Nadolig y Cerdyn 40

Datbaciwyd y fased, a Nanw Siôn yn
dweud, 'Wel O!' am bob dim a dynnai allan.
'Y gryduras ffeind.'

נפתח הסל, ונאנו שון אומרת 'well, oh!' על כל
דבר שהוציאה. 'כמה נחמדה.'

'Mi 'r ydan ni'n mynd i gael Nadolig hen
ffasiwn.'

'הולך להיות לנו חג-מולד כמו בימים ההם.'

Edrychodd Nanw Siôn ar Rhys fel petai cym
ar ei ben.

נאנו שון הסתכלה על ריס כאילו קרניים על
ראשו.²⁸

'Pwy oedd yn deud?'

'מי הוא שדיבר?'

'Begw.'

'בגו.'

²⁸ הסיבה היא, כמובן, השימוש במילים 'Nadolig hen ffeind', שנאנו שון לא מצפה לשמוע מריס. אבל היא לא הבחינה בקול של הדובר, ולכן הבלבול והפליאה.

הבחירה של קייט רוברטס לא להשתמש בציין־דיבור במקום שבו, לכאורה, היה 'צריך' להשתמש (עד שנאנו שון לא נענית 'בגו', אין סימון לזהות הדובר) היא בחירה מתוחכמת: היא משאירה את הקוראים באותו חוסר־ידיעה ובלבול שיש על נאנו שון.²⁹ הסצינה הרבה יותר אפקטיבית כמו שהיא כתובה, ביחס למקרה שבו היה נכתב

'הולך להיות לנו חג־מולד כמו בימים ההם', אמרה 'Mi 'r ydan ni'n mynd i gael Nadolig hen ffasiwn,' meddai Begw. בגו.

2.2.1. הרחבה אדוורביאלית

אלא אם כן חמקה ממני דוגמה נגדית³⁰, לא קיימים מקרים שבהם ציטוט באפס מורחב אדוורביאלית. כל הדוגמאות שיש בהן הרחבה כזו, אם כך, כוללות גם ציין־דיבור פוזיטיבי. דוגמאות אקראיות מהטקסט (יש דוגמאות רבות):

41 Y Pistyll (אבא של בגו שואל —):

'A sut mae Begw heno?' 'ומה שלום בגו הערבי?'
'Newydd gael pwl eto,' ebe'r fam 'בדיוק קיבלה התקף שוב,' אמא האם בשקט.
yn ddistaw.

42 :Marwolaeth Stori

'Na fydd,' meddai Modryb Sara yn reit glên, 'לא,' אמרה דודה שרה, חביבה מאוד, כאילו
fel pe na chlywsai air o'r stori erioed o'r מעולם לא שמעה מילה מהסיפור לפני כן.
blaen.

43 :Te yn y Grug

'Welis i 'rioed hogia drwg,' meddai mam 'מעולם לא ראיתי ילדים רעים,' אמרה אמא של
Begw fel petai Robin ei mab yn angel. בגו כאילו רובין בנה מלאך.

44 :Dieithrio

'Hiraeth am Sionyn oedd arna i,' meddai 'היו לי געגועים לשונן,' היא אמרה, מתחילה
gan ddechrau snwffian. למשוך באפה.

²⁹ אם להרשות לעצמי נימה אישית: זה חלק לא טריוויאלי מהקסם שיש בסיפורים האלה — לא רק היופי במישור ה'ספרותי', אלא גם תחכום רב בלשון.

³⁰ הדוגמה (מ־Dianc i Lundain)

'Mae'r cythral gin Lisi Jên wedi mynd dros ben llestri, [...]. Hyn heb symud ei phen. ' [...] 'זאת מבלי להזיז את ראשה.

אינה דוגמה נגדית. לא כתוב כאן

'...,' heb symud ei phen. '...,' מבלי להזיז את ראשה.

ה־hyn heb symud ei phen.' מוכיח ש־'Hyn heb symud ei phen.' יחידה שונה מהציטוט, וכך עושה גם הסימן 'נקודה' אחרי 'rwbeth' והשימוש באות ראשית. כמה שורות אחר־כך אפשר לראות הרחבה אדוורביאלית לציין־דיבור עם משמעות דומה (לא להזיז/לסובב את הראש):

'Dos di yn dy flaen, yr hegla cam. Fuo 'nhad i 'rioed allan yn y nos yn dwyn tatws,' ebe Winni '...,' אמרה וויני מבלי לסובב את ראשה, [...].
heb droi ei phen, [...].

אפשר לתאר את המצב הזה במונח 'ניטרול', אם כי — בעקבות בארי [3] — אני מעדיף להמנע מכך. לא מדובר במצב שבו יש לנו פרדיגמה 'בסיסית' שנעשית מצומצמת בסביבה מסויימת, אלא פשוט בסביבה מסויימת שבה לא קיים הניגוד.

בקורפוס יש דוגמה 'חריגה' אחת, אך היא מיוחדת מבחינה מבנית:

45 Nadolig y Cerdyn (ריס, שהותר לו לבוא אל נאנו שון, לבגו —):

'Ga' i ddeud wrth Nanw Siôn mai fi sy'n rhoi'r cyflath? i weld a gâi un fuddugoliaeth arall ar ei chwaer. מותר לי להגיד לנאנו שון שזה אני שנותן את הטופי? כדי לראות אם ישיג נצחון אחד נוסף על אחותו.

כמו שניתן לראות, הן מהמבנה ($i+INFINITIVE$);³¹ אין דוגמה בקורפוס להרחבה של ציין-דיבור ב- $(i+INFINITIVE)$ והן מהתפקיד (אין כאן תיאור של אופן הדיבור, או הרחבה של פעולה נוספת שנעשית עם הדיבור, אלא מתן המוטיבציה לדיבור), מדובר במקרה שונה משאר ההרחבות האדוורביאליות.

2.3. תוצאה מהתפוצה: סימון ההשתתפות ברב-שיח

כפועל יוצא מהתפוצה של $I^+ I^-$ נובע שבדיאלוגים בני שני משתתפים אין צורך בציין-דיבור אלא כדי לסמן מי מדבר עם מי, בתחילת השיחה. ואכן, הטענה הזאת מאוששת על-ידי הטקסט:

• בשיחה של בגו ואמא שלה ב- $Ymwelydd i De$ ³² יש רק שני מופעים של ציין-דיבור:

46 בתחילת הסיפור, לסמן מי הדוברות:

'Ydach chi'n licio Winni, Mam? meddai Begw ymhen ychydig ddyddiau wedi'r te parti rhyfedd hwnnw ar ben y mynydd. את מחבבת את וויני, אמא? אמרה בגו כמה ימים אחרי מסיבת-התה המוזרה ההיא על ראש ההר.

47 בקטיעה של המלל בציין-דיבור אחרי הקללה שאמא של בגו פולטת כשהיא דוקרת לעצמה את האצבע:

'Go drapia,' meddai'r fam, 'dyna chdi wedi gneud imi blannu'r nodwydd yma yn fy mys.' 'לכל הרוחות, אמרה האם, 'הנה גרמת לי לדקור את האצבע עם המחט.'

נראה שהקריאה (Go drapia) משפיעה כאן: היא לא חלק מהדיאלוג (זה לא דבר שאמא של בגו אומרת לבגו; הדיבור לא מכוון אל בגו), אלא חיצונית לו וקוטעת אותו. הש' דוגמה 37, שגם בה יש ציין-דיבור 'מיותר' אחרי קריאה (O).

מלבד שני אלו אין עוד ציין-דיבור בכל 59 הפסקאות.

• בשיחה של בגו ו-וויני כשהן הולכות לבר, ב- $Dianc i Lundain$ ³³, לא מופיעים ציין-דיבור באופן 'חופשי', אלא רק כדי להיות עוגן להרחבה אדוורביאלית או אחרי קטיעה בדיאלוג. המשתתפות בדיאלוג מצויינות בנרטיב מיד לפני תחילת הדיאלוג:

³¹ הש' $tô+INFINITIVE$ באנגלית עתיקה ו- $€+INFINITIVE$ בקופטית.

³² מתחילת הסיפור ועד השורה שמתחילה במילים 'Wel, rhag ofn iddi fynd [...]': יותר משלושה וחצי עמודים של שיחה במהדורה שיש ברשותי; 59 פסקאות, שרובן המוחלט שיחה.

³³ מעט יותר מ-100 פסקאות, רובן דיאלוג; שמונה עמודים במהדורה שיש לי.

Rhoes Begw luch i'r ddol dros ben בגו העיפה את הביבה מעבר לגדר־הגן, וקפצה
gwal yr ardd, a neidiodd i law אל ידה של וויני פיני האדוג, [...]
Winni Ffinni Hadog, [...]

מלבד במקרים האלה (הרחבה אדוורביאלית ואחרי קטיעה בדיאלוג) אין עוד צייני־דיבור בכל מאה הפסקאות.

בשיחות עם יותר משתתפים המצב נעשה מעניין יותר: חוסר שימוש בציין־דיבור מסמן שהשיחה עוברת להתנהל בין שני משתתפים. כלומר, המערכת של I⁺:I⁻ מסמנת את מידת־ההשתתפות של הדמויות השונות בשיח.

הדוגמאות מהנספח (§5) מראות את זה בצורה ברורה.

דוגמה יפה לאופן שבו הטקסט עצמו מאשש את הטענה, בהתייחסות אל עצמו, אפשר לראות בטקסט הראשון בנספח (§5.1, מ־Te yn y Grug): בגו ו־וויני מדברות, אחרי שוויני כבר השתתקה ונעשה פאסיבית בשיחה, ובגו שואלת את וויני הרבה שאלות (שאלה-תשובה, שאלה-תשובה,...). ואז כתוב:

Edrychai Mair i lawr ar ei ffrog מאיר הסתכלה למטה על השמלה שלה בלי לומר
heb ddweud dim, a Begw a holai. Cafodd ei דבר, ובגו היא זו ששאלה את השאלות. היא (מאיר)
brifo gan yr ateb olaf. נפגעה מהתשובה הקודמת.

2.4. פתיחת סיפור בדיאלוג

יש ארבעה סיפורים שמתחילים בדיאלוג: Te yn y Grug, Ymwelydd i De, Dieithrio, ו־Nadolig y Cerdyn:

Te yn y Grug [49]

'Ga' i weld o?' meddai Begw wrth ei mam a 'אני יכולה לראות אותו?' אמרה בגו לאמא שלה
mynd ar ei phennau-gliniau ar gadair yn y tŷ ועלתה כורעת־ברך על הכסא במחלבה.
llaeth.

Ymwelydd i De [50]

'Ydach chi'n licio Winni, Mam?' meddai 'את מחבבת את וויני, אמא?' אמרה בגו כמה
Begw ymhen ychydig ddyddiau wedi'r te ימים אחרי מסיבת־התה המוזרה ההיא על ראש
parti rhyfedd hwnnw ar ben y mynydd. ההר.

Dieithrio [51]

'Cadw dy draed yn llonydd, Begw. 'Ddaw 'תשמרי על הרגליים בשקט, בגו. וויני לא תבוא
Winni ddim cynt wrth iti ysgwyd dy draed.' מוקדם יותר כש (=אם) את מנדנדת את הרגליים.
'Ydach chi'n meddwl y³⁴ daw hi, Mam?' 'את חושבת שהיא באמת תבוא, אמא?'
'D wn i ddim, mi eill ddŵad ac mi eill 'אני לא יודעת, אולי היא תבוא ואולי לא.'
beidio.'

Nadolig y Cerdyn [52]

'Dal dy draed yn llonydd, a phaid â gwingo.' 'תחזיק את הרגליים שלך בשקט, ואל תשתולל.'

³⁴ מיקום מוזר להדגשה הגראפית.

Rhoes Rhys un naid arall, a chlep ar ei ddwylo. [...]

ריס נתן קפיצה נוספת, ומחא כף.

ב־Te yn y Grug וב־Ymwelydd i De יש שימוש בציין־דיבור, וב־Dieithrio ו־Nadolig y Cerdyn אין. האם העובדה שבשני הראשונים יש הרחבה (a+INFINITIVE) בראשון וביטוי אדוורביאלי בשני ובשני האחרונים אין קשורה? לא מדובר, לדעתי, במספר רב מספיק של דוגמאות כדי להכריע. בכל מקרה, ב־Ymwelydd i De וב־Dieithrio מעניין לראות שציון הדמויות המשתתפות נעשה לא רק באופן חיצוני למלל המדובר, אלא גם בתוכו (ב־Dieithrio, רק), במעמד של פניה. זו נקודה שבה יש השקה בין ה־domain של המספרת ובין זה של הדמויות כשהן מדברות.

2.5. כניסה לשיחה

מקרה מובהק שבו יש צורך להשתמש בציין־דיבור (+גוף) כדי להבהיר את זהות הדובר הוא המקרה של כניסה לדברים של אדם אחר — כאשר יש יותר משני משתתפים בשיחה — או כניסה לתוך שיחה של אנשים אחרים. כך, לדוגמה:

53 Y Pistyll (רובין ואמא שלו מדברים — בחילופי־דברים שמסומנים באפס ציין־דיבור — על מר היווס המטיף ועל זה שהוא הרביץ לויל־א-וודו, והאמא מגיבה כך —):

‘Mi ‘nath yn iawn.’ הוא נהג כשורה.
‘Hwre! Da iawn, Mr Huws!’ ebe Begw. ‘הידד! טוב מאוד, מר היווס!’ אמרה בגו.

54 Marwolaeth Stori (דוד שון מספר סיפור. באמצע, בגו, שמכירה את הסיפור, קוטעת אותו ואומרת —):

‘R ydach chi wedi anghofio dweud sut oedd Gwen,’ meddai Begw. ‘שכחת להגיד באיזה מצב היתה גוון,’ אמרה בגו.

55 Marwolaeth Stori (דוד שון ממשיך לספר, ושוב בגו קוטעת אותו, ומשלימה את הסיפור, כאילו בפיו (בגוף ראשון) —):

‘Dyma fi’n clywed sŵn meddal ffrwd,’ meddai Begw. ‘והנה אני שומע קול עדין של פלג־מים,’ אמרה בגו.

56 Ymwelydd y De (משתתפים: וויני, בגו ואמא של בגו. וויני רק נכנסת לבית וכבר אומרת —):

‘Dew, mae gynnoch chi le glân yma,’ meddai. ‘אלוהים, מקום נקי יש לכם כאן,’ אמרה. ‘הבית שלנו כמו ארווה.’
‘Well i chi ddŵad at y bwrdd rŵan,’ meddai mam Begw gan dorri ar ei thraws. ‘מוטב שתבואי אל השולחן עכשיו,’ אמרה אמא של בגו, קוטעת אותה.

57 Nadolig y Cerdyn (נאנו שון מבכה על בדידותה. נוכחים: נאנו שון, בגו וריס):

‘[...] Dynas fel fi sy’n hel meddylia, am na fedr cath na llygod mo’ch ateb chi—.’ ‘[...].’ אשא כמוני (ש)מהרהרת (to brood), כי לא חתול ולא עכברים יכולים לענות לך.—.
‘Pam na brynwch chi boli parrot?’ gofynnai Begw. ‘למה שלא תקני תוכי מאולף?’ שאלה בגו.

כאשר יש שיחה של שני אנשים, כצפוי כשאין שימוש בציין־דיבור עבור קטיעה של הדיבור, הקוטע הוא האינטרלוקוטור. כך:

Y Pistyll (טום היווס ובגו מדברים; מאיר פאסיבית בשיחה): 58

'O ma gen'i lygada tu nôl i mhen wsti.' 'הו, יש לי עיניים בעורף, את יודעת.'
'R un fath â Misus....' 'כמו גברת.....'
'R un fath â phawb sy'n mynd i oed. [...]' 'כמו כל מי שהגיע לגיל המתאים. [...]

Dianc i Lundain (וויני אומרת לבגו שהיא כמו בת-המטיף, מאיר): 59

'Nac ydw — ond —' 'אני לא — אבל —'
'Dyna fo, dim ods. [...]' 'הנה לך! לא משנה.'

המקרה הבא הוא מקרה מעניין: בתחילה אכן יש צורך בציין-דיבור (כאן מופיע דגם II, ר' דוגמה 19), שהרי הוא דרוש כדי להבהיר מי הדובר מבין הנוכחים, אבל אז השיחה הופכת לבת שני משתתפים (כזכור, §2.3, המסמן הוא העדר השימוש בציין-דיבור) ובפעם השניה שאבא של בגו קוטע את הדברים של אבא של וויני, אין צורך בשום סימון (אפט).

Dianc i Lundain 60

'Tyd o'na 'r —' oedd ei eiriau cyntaf. 'בואי הנה, יא —' היו המילים הראשונות שלו.
Ond cyn iddo orffen ei frawddeg yr oedd ולפני שהוא סיים את המשפט אבא של בגו קטע אותו.
tad Begw wedi torri ar ei draws.
'Dim o dy regfeydd di yn y fan 'ma, Twm.' 'אף אחת מהקללות שלה כאן, טום.'
'Mi lladda i hi, gna —' 'אהרוג אותה, אע —'
'Na wnei, wnei di ddim.' 'לא, לא תעשה כלום.'

3. ציין-דיבור השונים

עכשיו, לאחר שהתחלנו לתאר את המערכת של שיבוץ דיאלוג בנרטיב, עולה השאלה בדבר התפקיד של ציין-דיבור השונים. זה נושא רחב, שקשור אל תת-חומים אחרים במערכת הנרטיבית. נגע כאן רק בקצה קצהו.

היות ציין-דיבור היא לא תכונה א-פריורית של קבוצה מסויימת של לקסמות; המשבצת בדגם היא שמגדירה מה מהווה ציין-דיבור. כך, לדוגמה, 'קפץ' יכול להיות ציין-דיבור, כמו ב-'הוא עדיין שם' קפץ דוד'. הקורפוס הנדון 'שמרני' יחסית בחופש שהוא נותן ללקסמות שלא קשורות לפעולות וורבאליות-קוגניטיביות להכנס למשבצת.

3.1 ebe^o meddai

בשפות רבות קיימות כמה לקסמות פעליות שקשורות בשדה הסמנטי של פעולת-הדיבור. עם זאת, בדרך-כלל שפות מייחדות צורה בלתי-מאופיינת אחת שמשמשת לציטוט דברים שאומרות דמויות במסגרת סיפור; כך לדוגמה:

- '...' PRONOMEN said, '...' ר' ◊ '...' said NOMEN, '...' באנגלית מודרנית.
- '...' אמר NOMEN, '...' ר' ◊ '...' (PRONOMEN) אמר '...' ◊ בעברית מודרנית.
- '...' / '...' PRONOMEN / '...' NOMEN בקופטית סאהידית.
- '...' (PRO)NOMEN r-dd ... ◊ '...' (PRO)NOMEN h_r dd n (PRO)NOMEN במצרית רעמססית.

בוולשית, מצד שני, קיימים שתי צורות שמשמשות באופן לא מאופיין (כנראה) לציון של דיבור במסגרת של נרטיב: *meddai* ו-*ebe*.

בוולשית בת־זמננו, ודאי שבזו המדוברת, *ebe* נדחק ו-*meddai* הוא הצורה העיקרית (ונראה שאצל דוברים/כותבים מסויימים: היחידה). בתרגום הוולשי של הספר הראשון בסדרת 'הארי פוטר' [16] (יצא לאור בוולשית בשנת 2003), לדוגמה, אין אפילו דוגמה אחת של *ebe*: רק *meddai* בשימוש, מתרגם את *said* האנגלי. כך גם ב-*Seren Wen ar Gefndir Gwyn* [9] שיצא לאור בשנת 1992 ונכתב במקור בוולשית. אצל קייט רוברטס, בכל מקרה, שתי הצורות קיימות, אפילו זו לצד זו ממש. נסתכל, לדוגמה, בקטע קצר מ-*Dieithrio*, שבו קיימים בצפיפות מופעים של שתי הצורות:

'Ia, ond mae'n anodd gwybod be sy'n iawn a be sy ddim,' *ebe* John Gruffydd, 'Mi ddo'i i'ch danfon chi at y frêc,' *ebe* John Gruffydd.
'Mae hi'n dechra twllu ac mae'n anodd gweld yn yr beudy yn ystod y sgwrs. hen law smwc yma.'

'Ddim mor anodd ym myd mistras a morwyn, ond mae o'n gwestiwn iawn i chi'r dynion 'i drin yn yr Ysgol Sul,' *meddai* ei wraig. 'Oedd arnat ti ddim eisio mynd i ddanfon Winni?' *meddai* ei fam wrth Begw wedi iddynt fynd.

'R ydw i'n cael mynd i'r Capel nos Sul nesa,' *ebe* Winni, 'y fi oedd yn gwarchod nos Sul dwaetha.' 'Dim llawer o daro,' *meddai* hithau'n bur ddiifywyd.

על-פי הנחת-העבודה הסטרוקטוראלית, שניגוד פורמאלי מחייב גם ניגוד פונקציונאלי³⁵, בחינת הניגוד *meddai:ebe* מתבקשת.³⁶

3.1.1. ביבליוגרפיה

ניגשתי אל המדף של הוולשית בספריה, כדי לראות מה נכתב על *ebe* ו-*meddai*. כצפוי, הדקדוקים הרגילים לא מועילים כאן:

- רוולנדר [15, §242] כותב שאלו פעלים שמשמשים לציטוט; שהם באים באמצע או בסוף המבע; ש-*ebe* מצטט את המילים המדוייקות וש-*meddai* את הכוונה או את המילים המדוייקות.
- וויליאמס [21, §§165–166] משווה את *ebr/ebe/eb* ל-*quoth* האנגלי, אומר שהצורות האלה באות מיד לפני הנושא ושאינן מבחינות במספר וגוף; מזכיר את *ebra* הצפון-וולשי. על *meddai* הוא אומר שיש רק שני זמנים; שההווה משמש לציון דעה (משווה ל-*say* באנגלית), ושהאימפרפקט משמש נרטיבית כמו *ebe* (לא רק *meddai* אלא גם *medd*); שיכול לשמש במבע עקיף; שעל ה-*m-* לעולם לא חלה מוטציה.

³⁵ יוצא דופן חשוב הוא מצב שבו יש באמת בשפה שתי צורות שמשמשות בלי שיהיה הבדל ביניהן. מצב כזה הכרחי בשביל שיהיה שינוי דיאכרוני. שאלת הניגוד *ebe:meddai*, שלא מקבלת מענה סופי כאן, חייבת להבחן גם מול האפשרות שאין הבדל בין הצורות ברמת המסומן. כמובן שזה המפלט האחרון עבור הבלשן. אישית, על-פי 'תחושת-בטן' נראה לי שיש מסומן סינכרוני בר-תיאור לניגוד בין שתי הצורות, אלא שהוא עדיין לא נמצא.

³⁶ למעשה, זו היתה המוטיבציה האישית שלי בכתיבת העבודה: למצוא את ההבדל בין שתי הצורות. לצערי לא הגעתי למסקנות ברורות ולכן הסתתי את עיקר העבודה לתחומים קרובים, מעניינים לא פחות.

• **קינג** [8, §392] מדבר על ebe ו־meddai במסגרת של 'פעלים דפקטיביים' (§391 שם); כלומר, נקודת-המוצא היא מורפולוגית. הוא מגדיר את ebe כ־virtually defunct synonym של meddai; מגדיר אותם כ־quotative verbs; משווה ל־quoth באנגלית ארכאית; אומר שהצורות לא יכולות לבוא לפני הציטוט, אולי חוץ מבשפה פיוטית³⁷; אומר שהצורות באות רק עם דיבור ישיר ('quotation marks' אצלו) ושבדיבור עקיף באות צורות אחרות, כמו dweud³⁸; אומר ש־meddai יכול לבוא גם עם גופים שאינם גוף שלישי יחיד (ובזה meddai מתקרב למצב של ebe. י.ר.); מפרט את הצורות בנטיה; אומר ש־ebe די נפוץ בכתיבה אבל למעשה לא קיים בדיבור; מזכיר את מילית־הדיבור הצפון-וולשית chwedl. על ציטוט באמצעות wrth (oddi) (ר' §3.2 כאן) הוא לא אומר דבר (ר' §464 שם).

• גם תורן [20, §§297–298] מדבר במסגרת של 'פעלים דפקטיביים'. על eb(e) הוא אומר שהצורה משמשת בכל הזמנים והגופים, ושהיא מציינת את הדברים כפי שהם נאמרו ממש. בנוסף, הוא כותב הערה על סדר־מילים ומזכיר את הצורות הצפון-וולשיות ebra fi 'אמרת' ו־ebra nhw 'הם אמרו'. על meddai הוא אומר שהוא מופיע רק בהווה ובאימפרפקט, ומפרט את הצורות בנטיה, אומר שבדומה ל־eb(e) הצורה באה עם המילים הנאמרות ממש, ומזכיר את הצורות הדרום-וולשיות האימפרפקטיות myntit, myntwn וכו'.

• גם ה־GPC [19], שבדרך־כלל עולה על ספרים אחרים, לא מוסיף הרבה:

meddaf² [...] o'r un gwr. â'r f. fl.; nid oes be., ac niaeth) wrth ddyfynnu yn uniongyrchol eiriau'r ddiradwr; fe'u ceir mewn Cym. C. ochr yn ochr â'r ff. heb, heb y(r); weithiau mewn Cym. Diw. ymd-dengys ebai am ebe, drwy adferiad llenyddol tybiedig, a hefyd digwydd ff. prs. fel ebron, ebent] ba. Medd, meddai: says (he, &c.), said (I, he, they, &c.), quoth (the word is placed after or before and sometimes between the words quoted).

meddaf² [...] o'r un gwr. â'r f. fl.; nid oes be., ac niaeth) wrth ddyfynnu yn uniongyrchol eiriau'r ddiradwr; fe'u ceir mewn Cym. C. ochr yn ochr â'r ff. heb, heb y(r); weithiau mewn Cym. Diw. ymd-dengys ebai am ebe, drwy adferiad llenyddol tybiedig, a hefyd digwydd ff. prs. fel ebron, ebent] ba. Medd, meddai: says (he, &c.), said (I, he, they, &c.), quoth (the word is placed after or before and sometimes between the words quoted).

הנטיה המורפולוגית המוגבלת לא ממש רלוונטית לנו, שהרי אצלנו מופיעות רק הצורות ebe ו־meddai (כמובן שבנרטיב עם גוף ראשון זה משחק אחר, שכולל גם את meddwn).

גם אם הדקדוקים נותנים מידע מועיל לדיאלוג (כאשר אדם מזכיר בשיחה דברים של אדם אחר), כמעט ואין בו תועלת לנרטיב.

פיטר ווין תומאס [18, §6.211], שבדרך־כלל 'נאור' ומעמיק יותר משאר הדקדוקים, אומר כמה דברים, אבל הם לא מאוד רלוונטיים עבורנו:

[...] Y mae dwy ferf arall yn gyfyngedig i ddyfynnu Araith union: ebe ^{a,b} meddai	weddu'r deorllewin, yw mynte, eithr prinbau y mae hithau.
Nodiadau	[b] Gall ebe a meddai gyflawni'r un swyddogaeth wrth ddyfynnu Araith union, e.e.
[a] I arddulliau llenyddol y cyfyngir ebe. Prinbau y mae'r ffurfiau tafodieithol perthynol /ebe, ebre, ba, bæ/. Berf dafodieithol arall, sy'n nod-	'Fi yw'r lanhawraig newydd,' meddai Siân.

³⁷ דוגמה 8 מפריכה את הטענה; זו אינה שפה פיוטית.

³⁸ הדוגמאות שבהן בגו מצטטת את וויני ב־De Ymwelydd i מפריכות את הטענה.

'Fi yw'r lanhawraig newydd,' ebe
Siân.

Wrth adrodd cynnwys sgwrs, fodd bynnag,
dim ond *meddai* sy'n bosibl, e.e.

'Y lanhawraig newydd yw hi, med-

dai hi,' ebe Buddug.

Mewn cyd-destun fel yr uchod — sef **Araith
anunion rydd** (gweler R.M. Jones 1988a: 458,
507) — cyflew 'yn ôl yr hyn a ddywed' y mae
meddai.

הכל כאן 'ardulliau llenyddol' (סגנונות ספרותיים); לא נראה שיש תלות בין זהות הדובר והבחירה
בין ebe ו-meddai (אפילו ויני מדברת ב־ebe: זה כנראה במישור של המחברת, בנרטיב, ולא של הדמות
המדברת, שנעשית הבחירה); לא רלוונטי ההיגוי; אין mynte בטקסט. הוא אומר ש־ebe ו-meddai מנוגדים
(gyflawni'r un swyddogaeth): למלא את אותה הפונקציה). אבל לא נותן מידע לגבי המסומן. araith
anunion rydd (free indirect speech) לא רלוונטי לעניינו, שהרי אנחנו עוסקים בדיאלוג בלבד.
גם כמה מקורות נוספים שבדקתי, הן בספרים והן ברשת, לא העלו מידע מועיל.

3.1.2. נתונים מספריים

אמנם המחקר הבלשני הסטרוקטוראלי הוא איכותני מטבעו, אבל עדיין יש תועלת גם בנתונים מספריים—
כמות(נ)יים. התפוצה של ebe ו-meddai בסיפורים השונים בקורפוס שונה מאוד: יש 'סיפורי-meddai'
(Y Pistyll, Marwolaeth Stori, Te yn y Grug, Ymwelydd i De, Nadolig y Cerdyn), יש 'סיפור-ebe'
(Dieithrio ו-Dianc i Lundain) וסיפור אחד, קצר יותר
מהשאר, שכמעט ולא קיימות בו הצורות (Gofid), שהוא גם סיפור פחות דיאלוגי).

נבחן את התפוצה הכמותית:

	meddai	ebe	מס' העמודים ³⁹
Gofid	1	0	5
Y Pistyll	2	12	15
Marwolaeth Stori	10	0	11
Te yn y Grug	38	1	12
Ymwelydd i De	26	0	15.5
Dianc i Lundain	5	9	11
Dieithrio	9	5	9
Nadolig y Cerdyn	16	0	9.5

מהנתונים הכמותיים עולה שאלה איכותית מעניינת: מה ניתן להסיק מהמקרה הבודד של ebe (מתוך
39 מקרים של ebe+meddai) ב־Te yn y Grug ומשני המקרים של meddai (מתוך 14 מקרים סה"כ) ב־Y
Pistyll. הנה המקרים:

61 Y Pistyll (דוגמה 8):

Fel pe na bai'n dweud dim byd, ac er mwyn
dweud rhywbeth, meddai Robin, a'r fam
erbyn hyn yn ffitio'r lobscows efo halen a'i
chefn ato.

'Mi'r oedd Huws drws nesa wrth yr afon.'

כאילו הוא לא אומר דבר, רק בשביל להגיד
משהו, רובין אמר כשהאם כבר המליחה את
הנזיד וגבה אליו.

'היווס השכן היה בנהר.'

³⁹ מספרי-העמודים שמופיעים כאן הם לפי המהדורה שיש ברשותי ([14]), מ-2004. נראה שיש הבדלים בין
המהדורות בסידור העמודים, ובמקרים בודדים גם בטקסט עצמו.

'Ella na ddaw hi ddim allan, mae hi wedi 'אולי היא לא תצא החוצה, היא חצי נהרגה,
cael hannar i lladd,' **meddai** Begw gan ei אמרה בגו, נהנית לעצמה.
mwynhau ei hun.

'Ydy o'n wir ych bod chi'n wits?' **ebe** Begw. 'זה נכון שאת מכשפה?' אמרה בגו.

לא מצאתי בדוגמאות האלה תכונות מיוחדות שאפשר להפיק מהן משהו לתיאור ebe:meddai.

3.1.3 תוצאות

אין בידי תוצאות ממשיות בנוגע לערכו של הניגוד. גם חיפוש בספרים לא העלה דבר. מצד שני, אין סיבה להתייחס: אם עבודתו של הבלשן לא היתה קשה, היא לא היתה מעניינת...
נראה שיש לקחת בחשבון שני תחומים עיקריים לתפקיד של הניגוד:

- התחום של המספרת (חיצוני לציטוט), האחראית על הטקסטורה של הטקסט. בתחום זה חשוב המיקום והתפקיד של הדיבור בכלל המארג הסיפורי: מי אומר, למי, באיזו סיטואציה, מה התפקיד של אותו הדיבור בכלל הטקסט, וכו'.
- התחום של הדמויות (בתוכן הציטוט עצמו), שודאי שאינו נפרד מזה של המספרת (הרי לדמויות אין עצמאות ממנה): האם יש השפעה לתוכן הדברים הנאמרים על הבחירה?

גם בתחום המספרת לא מצאתי פתרון (נראה שאין מאפיינים משותפים ל-ebe מול meddai ולהפך: דמויות שונות מדברות הן בזה והן בזה, ולא נראה שיש פונקציה טקסטואלית יחודית לאחד מהם), וכך גם בתחום הדמויות (לא נראה שיש קשר בין מה שהדמויות אומרות ובין הבחירה בין ebe ו-meddai).
בכל מקרה, יכול להיות שהפתרון יגיע משפות אחרות שבהן יש שני ציני-דיבור מיוחדים: כך mæla ו-segja באיסלאנדית עתיקה.

3.2 oddi wrth

כאן, לעומת ebe:meddai, המסקנות ברורות.

3.2.1 המבנה הפורמאלי

oddi wrth היא מילת-יחס מורכבת הבנויה מ-oddi 'מ-' ו-wrth 'עם', בדומה ל-'מעם' העברי הארכאי. יש בקורפוס כמה דוגמאות — לא רבות מאוד, אבל גם לא מעטות מכדי להסיק מהן מסקנה — של שימוש ב-oddi wrth כמקשר בין ציטוטים ובין הדמויות אליהן המלל משוייך (ציין-דיבור, למעשה). הדגם שמופיע בטקסט: oddi wrth NOMEN '...'. ♦ תכונות פורמאליות שמשותפות לכל המופעים:

1. אין המשך לציטוט (♦ '...' oddi wrth NOMEN, '...').
2. אין שימוש בפרונומן פרסונאלי (hi, o וכו'). הדבר הכי קרוב הוא pawb בדוגמה (67).
3. המלל הנאמר תמיד קצר.

4. אין הרחבה של ה־*oddi wrth* NOMEN (את צייני־הדיבור האחרים אפשר להרחיב בעזרת צורה אדורביאלית; ר' §2.2.1).

כמובן שדרושות דוגמאות נוספות כדי להכריע האם זה חוסר מקרי או חוסר מערכתי (אחרי הכל, מדובר כאן רק בחמישה מקרים, כמו שנראה ב־§3.2.2). בשלב זה, לפני בדיקה רחבה יותר בקורפורה נוספים, נראה לי שלפחות התכונה הרביעית לא מקרית: היא קשורה ל'אי-הפעליות' המובהקת של *oddi wrth* — ל־*meddai* ו־*ebe*, שאפשר לטעון ל'פעליות' חלקית אצלם (ר' §1.1 ו־§3.1.1), יש יכולת להיות מורחבים על־ידי קונוורב, אבל ל־*oddi wrth* אין.⁴⁰

3.2.2. הדוגמאות

כדי להיות מעוגנים בטקסט, נתבונן בדוגמאות. מופיעים כאן כל המופעים של *oddi wrth* במשבצת הזאת בקורפוס.

Gofid 64:

[...] Aeth at y tân o lech i lwyn, eistedd ar y stôl a beichio crio. [...] היא הלכה אל האח בהחבא, התיישבה על השרפרף ובכתה מרה.

'Taw â chlegar,' oddi wrth ei thad. 'שקט, די עם הקרקור הזה,' מאביה.

Y Pistyll 65 (שיחה בין רובין ואמא שלו, כשבגו ברקע, על מר היווס המטיף, וזה שהוא מדבר לעצמו בנהר):

Tawelwch wedyn, a Begw yn dal i syllui'r tân. ואז שקט, ובגו ממשיכה להביט באש.

'Ydi pregethwrs yn bobol dda?' — oddi wrth Robin. 'מטיפים הם אנשים טובים?' — מרובין.

Marwolaeth Stori 66 (דוד שון מספר סיפור. בגו קוטעת אותו ואומרת —):

'R ydach chi wedi anghofio dweud sut oedd Gwen,' meddai Begw. 'שכחת להגיד באיזה מצב היתה גוון,' אמרה בגו.

'Hisht,' oddi wrth ei thad. 'ששש,' מאביה.

Chwerthin oddi wrth⁴¹ Bilw, a Modryb Sara'n gwenu. צחוק מבילו, ודודה שרה מחייכת.

Marwolaeth Stori 67:

'A oes gynnoch chi stori, Bilw?' 'יש לך סיפור, בילו?'

'Oes, un ffresiach na honna, newydd ddwâd o'r popty. Mae hi wedi bod yn storm yn tŷ ni.' 'כן, אחד טרי יותר מזה הקודם, חם מהתנור. היתה לנו סערה בבית.'

'O' oddi wrth bawb. 'או! מכולם.'

Nadolig y Cardyn 68:

'Ydi Nanw Siôn yn dlawd iawn?' oddi wrth Rhys. 'נאנו שון עניה מאוד?' מריס.

בנוסף, גם דוגמה 32 היא כזו.

⁴⁰ יתכן שזה גם הגורם להעדר הרחבות אדורביאליות לציטוט באפס (§2.2.1): העדר העוגן הפעלי.

⁴¹ יש קווי־דמיון עם ה־*oddi wrth* שמשמש בציטוט.

3.2.3. המסומן

התכונה המשותפת לכל המופעים של oddi wrth היא היותם תגובה לסיטואציה: בדוגמה הראשונה (64), התגובה של אבא של בגו לקולות הבכי; בשנייה, של רובין לנושא השיחה הקודם; בשלישית, של אבא של בגו לעצם העובדה שהיא נכנסת לדברי דוד שון (זו לא תגובה לתוכן הדברים); ברביעית, ההפתעה מהדברים של בילו; בחמישית, תגובה של ריס לזה שאמא שלו שולחת לנאנו שון מצרכים לחג-המולד. דוגמה 32 מהווה מקרה של oddi wrth בדגם III. גם שם זו תגובה: הצחוק של בילו מגיב למשהו שלא בגו ולא אנחנו שומעים.

3.3. סביבות שונות

בסביבות שונות יש התחלפות שונה של צייני-דיבור. כך, לדוגמה, בשאלות יכולים להופיע *gofynnodd*⁴² ו-*oedd cwestion*, תשובות ב-*atebodd*, קריאות ב-*gwaeddodd* (בקורפוס שלנו, רק קריאות קצרות), וכד'. יש סביבות המובחנות תחבירית בצורה ברורה, כמו שאלות ותשובות, אבל לא כל המקרים הם כאלה. כמו כן, בדגמים השונים יש התחלפות שונה של צייני-דיבור. בדגם I, לדוגמה, מופיעות צורות של *dweud* (דוגמאות 13, 14, 15), 16 (ו-17)⁴³, לקסמה שנעדרת לחלוטין מדגם II. בירור הסביבות השונות, ההתחלפות בתוכן והיחסים ביניהן הוא תחום מעניין שטעון תיאור מלא וממצה יותר מהמעט המוצג כאן.

4. סיכום

ב-*Prolegomena to a Theory of Language* היימסלב [7] אומר את הדברים הבאים, שמדוברים 'אני מאמין' לבלשן הסטרוקטוראלי לא פחות מעקרון הסימן של דה סוסיר:

The objects of interest to linguistic theory are texts. The aim of linguistic theory is to provide a procedural method by means of which a given text can be comprehended through a self-consistent and exhaustive description.

אני מקווה שבעבודה זו הצלחתי, ולו במעט, להביא להבנה טובה יותר של הטקסט 'Te yn y Grug' ואולי להבנה טובה יותר גם של טקסטים נוספים בוולשית (בין אם של קייט רוברטס ובין אם לא), במידה והמקבעים תקפים גם לטקסטים אלו.

- תיארת פורמאלית ופונקציונאלית את הדגמים שבהם מובע מלל בפי הדמויות בטקסט.
- תיארת את התפוצה שבין סימון של דיבור באמצעות ציין-דיבור פוזיטיבי מול סימון באפס.
- נתתי קווים ראשוניים לתיאור של הניגוד בין צייני-דיבור השונים.

⁴² בקורפוס לא מופיעות שאלות רטוריות ב-*gofynnodd*, אלא רק ב-*meddai*, *ebe* ואפס. אין מספיק נתונים כדי להכריע האם מדובר בחוסר מקרי או מבני.

⁴³ הסוגריים מציינים את היות *dweud* בדוגמה חלק ממבנה אחר.

5. נספח: קטעים מוערים מהקורפוס

סימונים:

- \rightarrow — שימוש בציין־דיבור, לביטול העמימות כאשר יש כמה משתתפים בשיחה. מוטיבאציה גראפית לסימן: מכמה דוברים (:.) מסומן אחד (.) כדובר.
- \emptyset — שימוש באפס, בהעדר צורך בציין־דיבור: בין אם בשיחה בת שני משתתפים (ומשתתף שלישי פאסיבי, בקטעים שבנספח) ובין אם בתגובה לשאלה.
- \rightarrow — הרחבה אדוורביאלית. כאמור, היא מתנה הופעת ציין־דיבור.
- $!$ — מקרה מיוחד או חריג.

5.1 Te yn y Grug: וויני, בגו ומאיר בהר

עמ' 40–46 (בגו ומאיר הולכות לעשות מסיבת־תה בהר —):

Ychydig bach cyn troi i'r mynydd, pwy a welsant ar y ffordd ond Winni Ffynni Hadog, yn sefyll â'i breichiau ar led fel petai hi'n gwneud dril.

מעט לפני שפנו אל ההר, את מי הן ראו בדרך אם לא וויני פיני האדוג, שעמדה זורעותיה פרושות כאילו התעמלה.

W: 'Chewch chi ddim pasio,' meddai hi \rightarrow yn herfeiddiol.

'אתן לא יכולות לעבור,' היא אמרה מתריסה.

A dyma'r ddwy arall yn ceisio dianc heibio iddi, ond yr oedd dwy fraich Winni i lawr arnynt fel dwy fraich sowldiwr pren. Wedyn dyna hi'n gafael yn llaw rydd pob un ac yn eu troi o gwmpas.

והנה שתי האחרות מנסות לברוח מסביבה, אבל הזרועות של וויני נחתו עליהן כמו שתי זרועות של חייל מעץ. ואז, הנה היא לוקחת כל אחת מהן ביד חופשית ומסובבת אותן סביב.

W: 'R ydwi i yn dwâd efo chi i'r mynydd,' meddai¹.

'אני באה אתכם להר,' אמרה.

M: 'Pwy ddeudodd y caech chi ddwâd?' meddai Mair \rightarrow .

'מי אמר שאת יכולה לבוא?' אמרה מאיר.

B: 'Sut ydach chi'n gwbod mai i'r mynydd ydan ni'n mynd?' oedd cwestiwn² Begw.

'איך את יודעת שזה להר שאנחנו הולכות?' היתה השאלה של בגו.

W: 'Tasat ti yn fy nabad i, fasant ti ddim yn gofyn y fath gwestiwn.' \emptyset ³

'אם היית מכירה אותי, לא היית שואלת שאלה כזאת.'

B: 'Ydy o'n wir ych bod chi'n wits?' ebe Begw \rightarrow ⁴.

'זה נכון שאת מכשפה?' אמרה בגו.

W: 'Ddyla hogan bach fel chdi ddim holi cwestiyna.' \emptyset

'אסור לילדה קטנה כמותך לשאול שאלות.'

Edrychodd Begw arni. [...] Tarawodd ei chloesen ar garreg.

בגו הסתכלה עליה. ותיאור של המראה של וויני, ומאיר לעומתה. הכפכף שלה [של וויני] פגע באבן.

W:

¹ ר' הערה 27 בגוף העבודה.

² הנגדה: מאיר שאלה את השאלה ששלה ובגו את זו שלה, כל אחת לפי טבעה.

³ בתגובה ברור מי העונה.

⁴ בלי ציון הדוברת זו היתה יכול להיות מאיר באותה מידה.

'Damia,' **meddai** hi⁵ [→] yn ddistaw, ac yna yn uwch⁶, 'yn t ydy o'n beth rhyfedd ych bod chi'n gweld sêrs wrth daro'ch clocsan ar garrag?'

Ni allai Begw gredu ei chlustiau, ac wrth na chlywodd Mair yn rhyfeddu na gwrthwynebu, penderfynodd nad oedd wedi clywed y rheg. Hefyd, yr oedd penbleth rhannu'r jeli yn mynd yn anos. Byddai'n rhaid iddi gynnig peth i Winni rŵan.

W: 'Mi 'r ydw i wedi blino'n lân, mae arna'i eisio bwyd,' **meddai** Winni⁷ [→] gan dynnu ei dwylo o ddwylo'r ddwy arall.

W: 'Mae'r clwt glas yma wedi'i neud ar yn cyfar ni.'⁸ Ac eisteddodd ar glwt glas o laswellt yng nghanol y grug.

W: 'Rŵan, steddwch,' **meddai** [→] fel swyddog byddin.

Ni allai'r ddwy arall wneud dim and [sic!; =ond] ufuddhau, fel petaent wedi eu swyngyfareddu.

'לעזאזל,' היא אמרה בשקט, ואז בקול רם יותר, 'זה לא מוזר שרואים כוכבים כשפוגעים באבן עם כפכף?'

בגו לא יכלה להאמין למשמע אזניה, וכשלא שמעה שמאיר מופתעת או מוחה, היא החליטה שהיא לא שמעה את הקללה. בנוסף, החשש שהיא תצטרך לחלוק בג'לי נעשה דחוף. היא תהיה חייבת להציע משהו לוויני עכשיו.

'אני כבר עייפה לגמרי, ואני רוצה לאכול,' אמרה וויני, כשהיא מושכת את ידיה מאלו של שתי האחרות.

'חתיכת-הדשא הזאת תהיה לנו למסתור.' והתיישבה על פיסת-דשא באמצע שיח-האברש.

'עכשיו, תשבו,' אמרה כמו קצין בצבא.

השניים האחרות לא יכלו לעשות דבר מלבד לציית, כאילו היו תחת כישוף.

W: 'Fuoch chi 'rloed yn sir Fôn?' **meddai** Winni [→] gan edrych tuag at yr ynys honno.

M: 'Mi fuom i efo'r stemar bach,' **meddai** Mair [→].

B: 'Fuom i 'rloed,' **meddai** Begw⁹ [→].

W: 'Na finna,' **meddai** Winni [→], 'ond mi 'r ydw i am fynd ryw ddiwrnod.'

M: 'Yn lle cewch chi bres?' **gofynnodd** Mair [→].

W: 'Mi 'r ydw i'n mynd i weini, wedi imi adael yr ysgol y mis nesa.'¹⁰ [∅]

B: 'I b'le?' **gofynnodd** Begw [→].

W: 'D wn i ddim. Ond mi faswn i'n licio mynd i Lundain, yn ddigon pell.'¹⁰ [∅]

B: 'Fasa arnoch chi ddim hiraeth ar ôl ych tad a'ch mam?'¹⁰ [∅]

W: 'Na fasa, 'd oes gin i ddim mam iawn, a ma gin

'הייתן פעם בסיר-וון [Anglesey]?' אמרה וויני, מסתכלת על האי.

'אני הייתי, באניית-הקיסור הקטנה,' אמרה מאיר.

'אף פעם לא הייתי שם,' אמרה בגו.

'גם אני לא,' אמרה וויני, 'אבל אלך לשם יום אחד.'

'איפה תשיגי כסף?' שאלה מאיר.

'אני אלך לשרת, אחרי שאני יעזוב את הבית-ספר בחודש הבא.'

'איפה?' שאלה בגו.

'אני לא יודעת. אבל אני רוצה ללכת ללונדון, מספיק רחוק.'

'לא תתגעגע לאבא ואמא שלך?'

'לא, אין לי ממש אמא, ויש לי אבא שטני [מילולית]:'

⁵ ציון הגוף, hi, מינימאלי: לא נכתב 'meddai Winni', שהרי היא הוזכרה מיד לפני.

⁶ כאן המיקום של הקטיעה בצייך-דיבור מוסבר.

⁷ ציון הגוף Winni הכרחי. בלעדיו, היה מסומן שבגו היא שמדברת. זה המקרה ההפוך מזה שבהערה 5 בנספח.

⁸ יש כאן שלוש אמירות קצרות של וויני שנאמרות אחת אחרי השניה. הבחירה לחלק לשלוש פסקאות ולהשתמש במבנה 'דיבור-הרחבה דיבור-הרחבה דיבור-הרחבה' נותנת גוון של סטאקאטו ולטקסט ולדברים הנאמרים. אפשר לראות את זה יפה מאוד בתסכית של דוויבור וגיונס [5].

⁹ בלי ציון הגוף 'Begw' היה אפשר מסומן שמתפתחת שיחה בת שתי משתתפות בין מאיר ו-וויני.

¹⁰ האפט מסמן שמתחילה שיחה בין בגו ו-וויני.

<p>i gythral o dad.' [Ø]</p> <p>Caeodd Mair ei llygaid a'u hagor wedyn mewn dirmyg. Gwnaeth Begw ryw sŵn tebyg i sŵn chwerthin yn ei gwddw, gall edrych yn hanner edmygol ar Winni.</p>	<p>שטן של אבא.].</p> <p>מאיר סגרה ופתחה את עיניה בבוז. בגו הוציאה קול דומה לצחוק מגרונה, מסתכלת על וויני, חצי מעריצה.</p>
<p>M: 'Mi wneith Duw ych rhoi chi yn y tân mawr am regi,' meddai Mair. [→.→.]</p>	<p>'אלוהים ישים אותך באש הגדולה כי קיללת,' אמרה מאיר.</p>
<p>W: 'Dim ffiars o beryg. Mae Duw yn ffeindiach na dy dad ti, ac yn gallach na'r ffŵl o dad sy gin i.' [Ø]</p>	<p>'לא סכנה גדולה. אלוהים יותר נחמד מאבא שלי, ויותר חכם מהטמבל-של-אבא [אבא טמבל] שלך.'</p>
<p>M: 'O,' meddai Mair, [→] wedi dychryn, 'mi ddeuda i wrth tada.'</p>	<p>'הו,' אמרה מאיר, מפוחדת, 'אני אגיד לאבא'לה.'</p>
<p>W: 'Sawl¹¹ tad sy gin ti, felly?' [Ø]¹²</p> <p>B: 'Tada mae hi'n galw'i thad, a finna yn 'nhad,' meddai Begw¹³ [→.→.]</p>	<p>'כמה אבות יש לך, אם כן?'</p> <p>'היא קוראת "אבא'לה" לאבא שלה, ואני קוראת לשלי "אבא," אמרה בגו.</p>
<p>W: 'A finna yn lembo,' meddai Winni [→.→.]</p> <p>B: 'Bedi lembo?' [Ø]¹⁴</p>	<p>'ואני לשלי "אידיוט," אמרה וויני.</p> <p>'מה זה "אידיוט"?'</p>
<p>W: 'Dyn chwarter call yn meddwl i fod o'n gallach na neb. Tasa fo'n gall, fasa fo ddim wedi priodi'r cownslar dynas acw.' [Ø]</p>	<p>'איש רפה-שכל שחושב שהוא יותר חכם מכולם. אם הוא היה חכם, הוא לא היה מתחתן עם האשה [היועצת?]. היא.'</p>
<p>B: 'Nid y hi ydy'ch mam chi felly?' [Ø]</p>	<p>'אז היא לא אמא שלך?'</p>
<p>W: 'Naci, mae fy mam i wedi marw, a'i ail wraig o ydy hon. Ffŵl oedd fy mam inna hefyd. Ffŵl diniwad wrth gwrs.' [Ø]</p>	<p>'לא, אמא שלי מתה, וזו האשה השניה שלו, גם אמא שלי היתה טפשה, אם כי טפשה תמימה.'</p>
<p>B: 'O,' meddai Begw¹⁵ [!], 'bedach chi'n deud peth fel yna am ych mam?'</p>	<p>'הו,' אמרה בגו, 'איך את אומרת דבר כזה על אמא שלך?'</p>
<p>W: 'Wel, mi'r oedd hi'n wirion yn priodi dyn fel nhad i gychwyn, ac wedi'i briodi fo, yn cymryd pob dim gynno fo. Mi'r oedd yn dda i'r gryduras gael mynd i'w bedd. Ond mae yna fistar ar Mistar Mostyn rŵan.' [Ø]</p>	<p>'טוב, היא היתה טפשה בזה שהיא התחתנה אם איש כמו אבא מלכתחילה, ובוה שאחרי שהיא התחתנה איתו היא סבלה כל דבר. היה טוב לאומללה [מילולית: יצורה] ללכת לקבר. אבל יש אדון למר מוסטן עכשיו.'</p>
<p>B: 'Pwy ydy Mistar Mostyn?' [Ø]</p>	<p>'מי זה מר מוסטן?'</p>
<p>W: 'D wn i yn y byd. Rhyw stiward chwarel reit siŵr.' [Ø]</p>	<p>'אני לא יודעת. בטח איזה מנהל במכרה.'</p>

Ocheneidiodd Begw, ac edrychodd ar wyneb Winni. [...]. Pan oedd Begw yn meddwl pa בגו נאנחה, והסתכלה על הפנים של וויני. [ו]תיאור של הפנים של וויני בעיניים המעריצות של בגו. והנה

¹¹ וויני מפרשת את 'tada' כצורת הפלורליס של 'אבא', שהרי בוולשית מדוברת יש שימוש במורפימה -a לציון ריבוי (הצורה הכתובה: -au).

¹² העובדה שהשיחה ממשיכה באפס מראה שהעובדה שמופיע ציין-דיבור בשורה הקודמת בדיאלוג (meddai Mair) נובעת מהיות הרחבה אדוורביאלית שם.

¹³ בגו נכנסת לשיחה של השתיים האחרות ומסבירה.

¹⁴ בגו לקחה קודם את חוט השיחה 'מאיר' [→] וויני, וגרמה לשיחה להיות 'בגו' [→] וויני: היא שואלת באפס.

¹⁵ אחד מהמקרים הספורים שבהם מופיע ציין-דיבור למרות שגם אם היה מופיע אפס אותה הדמות (כאן: בגו) היתה מסומנת כדוברת. ר' ההערה שמתחת לדוגמה 47.

- bryd y caent ddechrau ar eu te, dyma Winni yn dechrau arni wedyn.
- W: 'Fyddwch chi'n breuddwydio weithiau?'¹⁶
- B: 'Bydda' yn y nos,' **meddai** Begw [∴→].
- W: 'O na, yn y dydd ydw' i'n feddwl.' [∅]¹⁷
- B: 'Fedrwch chi ddim breuddwydio heb gysgu.' [∅]
- 'Mi fedra' i,' **meddai**¹⁸ Winni [!].
- M: 'Peidiwch â gwrando arni'n deud clwydda,' **meddai** Mair¹⁹ [∴→].
- Ond yr oedd Begw yn gwrando â'i cheg yn agored, a Winni fel rhyw fath o broffwyd iddi erbyn hyn, yn edrych yr un fath â'r llun o Daniel yn ffau'r llewod.
- W: 'Fydd' i'n gneud dim ond breuddwydio drwy'r dydd,' **meddai** Winni²⁰ [∴→], '[...].'
- M: 'O-o-o,' **meddai** Mair [∴→] [→] gydag arswyd. Chwarddodd Begw yn nerfus.
- W: 'D oedd o ddim yn beth i chwerthin i mi. Ond un noson mi drois i arno fo, [...].' [∅]²¹
- B: 'A beth wnaeth o?' [∅]²²
- W: 'Fy nghloi fi yn y siambar heb ola na dim, a ches i ddim swpar. Ond mi'r oeddwn i wedi cael i dalu fo yn i goin. Ond chysgis i fawr am fod gwanc yn fy stumog.' [∅]
- B: 'Bedi gwanc?' [∅]
- W: 'Miloedd o lewod yn gweiddi eisio bwyd yn dy fol di. Ond mi'r ydw i am ddengid ryw ddiwrnod i Lundain. Wedi dechra dengid yr ydw i heddiw, am fod Lisi Jên wedi bygwth cweir imi bora.' [∅]
- B: 'Pwy ydy Lisi Jên?' [∅]
- W: 'Ond gwraig 'y nhad.' [∅]
- B: 'Be wyddwn i?' [∅]
- W: 'Dyna chdi'n gwbod rŵan.' [∅]
- בדיוק כשבגו חשבה מתי הן יתחילו לשתות את התה, וויני התחילה שוב:
- 'אתן חולמות לפעמים?'
- 'אני, בלילה,' אמרה בגו.
- 'לא, ביום התכוונתי.'
- 'אי אפשר לחלום בלי לישון.'
- 'אני יכולה,' אמרה וויני.
- 'תפסיקי להקשיב לה מספרת שקרים,' אמרה מאיר.
- אבל בגו הקשיבה בפה פתוח, וויני כבר כמו סוג של נביאה בשבילה, נראית בדיוק כמו התמונה של דניאל בגוב־האריות.
- 'אני לא עושה כלום חוץ מלחלום כל היום,' אמרה וויני, 'ותיאור הדברים הנוראיים שקורים לה בגלל זה.'
- 'הו,' אמרה מאיר באימה.
- בגו צחקה, עצבנית.
- 'זה לא עניין מצחיק בשבילי. ערב אחד התנפלתי עליו, [...].'
- 'ומה הוא עשה לך?'
- 'נעל אותי בחדר בלי אור ובלי כלום, ולא קיבלתי ארוחת־ערב. אבל הצלחתי להחזיר לו במטבע שלו. אבל לא ישנתי הרבה, כי היתה לי רעבתנות בבטן.'
- 'מה זה "רעבתנות"?'
- 'אלפי אריות בבטן, שואגים לאוכל. אבל אברח יום אחד ללונדון. כבר התחלתי לברוח היום, כי ליזי ג'יין איימה להרביץ לי היום בבוקר.'
- 'מי זו ליזי ג'יין?'
- 'רק האשה של אבא שלי.'
- 'איך יכולתי לדעת?'
- 'הנה את יודעת עכשיו.'

¹⁶ זה לא אפס; זו דוגמה של דגם II (וויני קוטעת את הכוונה של בגו להתחיל בשתיית־התה על־ידי זה שהיא ממשיכה לדבר).

¹⁷ מאיר כבר לגמרי off בשלב הזה.

¹⁸ אחד מהמקרים הספורים שבהם מופיע ציין־דיבור 'מיותר', כמו שראינו קודם אצל בגו. נראה לי שיש כאן קשר לעובדה שמאיר מגיבה לשורה הזאת של וויני, שהיא שקר לדידה.

¹⁹ זה שמאיר אומרת משוהו — גם אם זה רק לזרוק הערה מבטלת — דורש ציין־דיבור, שהרי השיחה התנהלה בין בגו ו־וויני בלבד.

²⁰ אחרי שמאיר נכנסה, צריך לפרט מי מדברת.

²¹ תגובה מצד וויני.

²² שוב השיחה עוברת להיות בין בגו ו־וויני.

Edrychai Mair i lawr ar ei ffrog heb ddweud dim, a Begw a holai. Cafodd ei brifo gan yr ateb olaf.

Aeth Winni ymlaen.

W: 'Tendiwch chi,' **meddai**²³, [→] dan grensian ei dannedd, 'mi fydda' i'n mynd fel yr awal ryw ddiwrnod, a stopia' i ddim nes bydda'i yn Llundain. A mi ga' i le i weini a chael pres.'

M: 'T ydy morynion ddim yn cael fawr o bres,' **meddai** Mair [:-→].

'O, nid at grachod 'r un fath â chdi yr ydw' i'n mynd i weini, ond at y Frenhines Victoria 'i hun. [...]. A ffarwel i Twm Ffinni Hadog a'i wraig am byth bythoedd.' [∅]

מאיר הסתכלה למטה על השמלה שלה בלי לומר דבר, ובגו היא זו ששאלה את השאלות. היא [מאיר] נפגעה מהתשובה הקודמת. וויני המשיכה.

'שתדעו,' אמרה, חורקת שיניים, 'אני אלך לי כמו הרוח יום אחד, ולא אעצור עד שאגיע ללונדון. אשיג לי מקום לשרת ולהרוויח כסף.'

'משרתות לא מרוויחות הרבה כסף,' אמרה מאיר.

'הו, לא סנובים כמוך אני הולכת לשרת, אלא את המלכה ויקטוריה בעצמה. [תיאור של כמה טוב יהיה לה]. ולהתראות לטום פני האדוג ולאשתו לנצח נצחים.'

[...].

W: 'Dyma i chi Frenhines Sheba,' **meddai**²⁴. [...]. Toc dyna hi'n stopio, ac yn disgyn gan led-orwedd ar y ddaear.

W: 'O, mae'r bendro arna' i.' [∅]²⁵

B: 'Cymwch lymad o de oer, Winni,' **meddai** Begw [:-→], 'mi wneith hwn les i chi.'

Yr oedd wedi cael y gair 'Winni' allan o'r diwedd, ac wedi symud cam ymlaen yn ei chydymdeimlad â hi.

Ar hynny cododd Winni ar ei heistedd.

W: 'Doro'r fasgiad yna imi, 'd ydw i ddim wedi cael tamad o ginio.' [∅]

[...].

B: 'A rŵan,' **meddai** Winni, [→] gan godi a lluchio'r gwyrdr i'r faged, 'r ydw i am ych chwipio chi.'

[תיאור של וויני קוטפת את הצמחים מסביב ועושה מהם זר].

'הנה לכן מלכת־שבא,' אמרה.

[תיאור של הריקוד הפרוע שלה ושל מצב הלבוש שלה]. והנה הפסיקה, ונפלה משתרעת על האדמה.

'הו, יש לי סחרחורת.'

'קחי לגימה של תה קר,' אמרה בגו, 'זה יעשה לך טוב.'

סוף סוף אמרה את המילה 'וויני', והתקרבה אליה צעד, באהדה.

ואז וויני קמה.

'תורקי אלי את הסל, לא קיבלתי אפילו ביס לארוחת־ערב.'

[תיאור ההשתוללות הפרועה של וויני והתגובה של השתיים האחרות].

'ועכשיו,' אמרה וויני, כשהיא קמה וזורקת את הכוס לסל, 'אני הולכת להרביץ לכן.'

5.2. Ymwelydd i De :בגו, אמא שלה, ו-וויני

עמ' 57–62 (בגו הזמינה את וויני לתה; תיאור של בית־גריפיד לפני שוויני מגיעה):

²³ אין צורך לחזור במפורש על השם, 'Winni'.

²⁴ כמו קודם.

²⁵ כאמור (ר' החלק המתאים ב־2.2), יש מקרים שבהם מופיע ציין דיבור אחרי אירוע שבו הדובר משתתף, כמו קודם (... מלכת־שבא ...), ויש מקרים שלא. מעניין לבדוק את הניגוד בסביבה המסויימת הזאת.

- Toc clywsant sŵn cloisiau ar lechi'r drws, ac yr oedd mam Begw [→.]²⁶ yno o'i blaen **yn dweud**:
- EG: 'Dowch i mew'n, Winni,' yn groesawus. [...]. Safodd ar flaenau ei thraed ar garreg y drws, ac yna cerddodd ar flaenau ei thraed i'r tŷ.
- W: 'Dew, mae gynnoch chi le glân yma,' **meddai**²⁷. 'Mae'n tŷ ni fel stabal.'
- EG: 'Well i chi ddŵad at y bwrdd rŵan,' **meddai** mam Begw [→.]²⁸ [→] gan dorri ar ei thraws.
- W: 'Mae gynnoch chi jeli eto — mae hi'n de parti arnoch chi bob dydd, mae'n rhaid.' [∅]
- B: 'Nac ydi,' **meddai** Begw [→.]²⁹. 'I chi mae hwn wedi'i wneud.'
- W: 'Fyddwn ni byth yn cael peth, 'r ydan ni fel Job ar y doman.....' [∅]
- EG: 'Twt, 'd oes dim llawer o ddim ynddo fo heblaw dŵr,' **meddai** Elin Gruffydd²⁹ [→.]³⁰.
- W: 'Ches i ddim crempog er pan oedd mam yn fyw,' **meddai** Winni [→.]³⁰; 't ydi Lisi Jên byth yn gneud sgram.'
- EG: 'Pwy ydi Lisi Jên?' **gofynnodd** mam Begw [→.]³¹.
- W: 'Gwraig fy nhad. 'D ydi hi ddim yn fam i mi, trwy drugaredd. Mi fasa gin i gwilydd bod yn perthyn iddi hi.' [∅]
- EG: 'Wel, mi ddylach i pharchu hi,' **meddai** Elin Gruffydd [→.]³¹, 'a hitha wedi priodi efo'ch tad.'
- W: 'Parchu, wir. Sut medrwch chi barchu slebog? Hen gythral ydi hi.....' [∅]
- Dechreuodd Begw grynu, gan ofn yr âi'r rhegi yn waeth.
- Aeth Winni rhagddi.
- W: 'Mi faswn i'n medru byw yn iawn efo hi tasa hi'n gadael i mi llau. Ond mae'r tŷ mor fudr nes mae arni hi ofn i mi weld pob man sydd ynddo fo, a neith hi ddim gadael i mi. Mae'r cwt mochyn yn lanach na'r tŷ.'³¹
- EG:

- ואז הן שמעו קול של כפכפים על הצפחה שבסף־הדלת, ואמא של בגו היתה שם לפנייה, אומרת:
- 'הכנסי פנימה, וויני,' מסבירה פנים.
- ותיאור המראה של וויני, שהשתדלה להיות נקיה ומסודרת. היא עמדה על קצות־האצבעות בסף־הדלת ונכנסה על קצות־האצבעות לבית.
- 'אלוהים, מקום נקי יש לכם כאן,' אמרה. 'הבית שלנו כמו אורווה.'
- 'מוטב שתבואי אל השולחן עכשיו,' אמרה אמא של בגו, קוטעת אותה.
- 'יש לכם ג'לי שוב — בטח אתם עושים מסיבת־תה כל יום.'
- 'לא,' אמרה בגו. 'בשבילך עשינו את זה.'
- 'אנחנו אף פעם לא מקבלים שום דבר, אנחנו כמו איוב על ערימת־הזבל.....'
- 'צק, אין בזה הרבה יותר ממים,' אמרה אלין גריפיד.
- 'הפעם האחרונה שקיבלתי פאנקייק היתה כשאמא היתה בחיים,' אמרה וויני; 'ליזי ג'יין אף פעם לא מכינה אוכל טעים.'
- 'מי זו ליזי ג'יין?' שאלה אמא של בגו.
- 'אשתו של אבא שלי. היא לא אמא שלי, למרבה המזל. זו תהיה לי בושא להיות קרובה שלה.'
- 'טוב, את צריכה לכבד אותה,' אמרה אלין גריפיד, 'הרי היא התחתנה עם אבא שלך.'
- 'לכבד, אכן. איך אפשר לכבד זונה? היא שדה מגעילה.....'
- בגו התחילה לרעוד, מפחד שהיא תמשיך ותקלל באופן גרוע יותר.
- וויני המשיכה.
- 'הייתי יכולה לחיות איתה בסדר גמור אם היא היתה נותנת לי לנקות. אבל הבית כל־כך מטונף שהיא מפחדת שאני אראה את כל המקומות בו, ולכן היא לא נותנת לי לנקות. דיר־החזירים נקי יותר מהבית.'

²⁶ כאן הרי הזוהות של הדוברת היא העיקר.

²⁷ וויני הזוכרה מיד קודם.

²⁸ ר' 2.5.

²⁹ הערה צדדית: הבחירה ב־Elin Gruffydd ולא mam Begw מעניינת. 'Elin Gruffydd' היא אלין גריפיד כפי שמתכלים עליה מבחוץ (או כשהיא חושבת על איך חושבים עליה) ו־mam Begw היא אלין גריפיד 'בבית'? מעניין לבדוק.

³⁰ עדיין מדובר בשיחה עם שלושה משתתפים: הדעיכה של ההשתתפות של בגו לא מיידית.

³¹ נכתב שוויני המשיכה, כך שזה למעשה לא מקרה של [∅].

- 'Ond, Winni, fedwrch chi ddim twtio tipyn arnoch chi ych hun?' [Ø]³²
- W: 'Y fi ddaru olchi'r brat yma bore heddiw, a'i roi fo ar yr eithin i sychu, ond 'r oedd raid i mi neud yn slei bach ne faswn i ddim yn cael sebon. O, mae'r crempoga yma'n dda.' [Ø]
- EG: 'Cymerwch ragor.' [Ø]³⁴ A chododd Elin Gruffydd dair arall ar y fforc. Dyna'r nawfed, meddai³⁵ Begw wrthi ei hun.
- W: 'A rêl lembo ydi 'nhad. Mae o wedi gwirioni i ben ar Lisi Jên. Tasa Mam yn fudr fel'na mi fasa wedi cael cweir gynno fo. Ond 'd ydi Lisi Jên yn gneud dim yn rong.' [Ø]
- EG: 'Faint sy er pan maen nhw wedi priodi?' [Ø]
- W: 'Rhyw ddwy flynnadd. Fuo fo fawr fwy na blwyddyn ar ôl i mam farw.' [Ø]
- EG: 'Dowch eto, Winni.' [Ø]
- A chymerodd hithau dair crempog arall.
- W: '[...].' [Ø]

'אבל וויני, את לא יכולה לנקות את עצמך קצת?'

'אני זו שכיבסתי את השמלה הבוקר, ושמתי אותה ליבוש על ה-eithin³³, אבל הייתי צריכה לעשות את זה בחשאי, או שלא הייתי מצליחה להשיג סבון. הו, הפאנקיקס האלא טובים.'

'קחי עוד.' ואלין גריפיד העלתה עוד שלושה על המזלג. זה התשיעי, אמרה לעצמה בגו.

'ואבא שלי טמבל אמיתי. הוא מאוהב בליזי ג'יין מעל לראש. אם אמא היתה מלוכלכת ככה, היא היתה מקבלת ממנו מכות. אבל ליזי ג'יין לא יכולה לעשות שום דבר לא נכון.'

'כמה זמן עבר מאז שהם התחתנו?'

'בערך שנתיים. לא הרבה יותר משנה אחרי שאמא מתה.'

'קחי עוד, וויני.'

והיא לקחה עוד שלושה פאנקיקס.

'ביקורת של וויני על ליזי ג'יין.'

- Yr oedd y sgwrs yn mynd i gyfeiriad gwahanol i'r hyn a obeithiasai Begw. Nid oedd Winni yn herfeiddiol fel yr oedd ar y mynydd, ac nid oedd golwg dawnsio arni heddiw.
- EG: 'Fedwrch chi ddim dŵad i'r capal weithia', Winni?' **gofynnodd** mam Begw. [:-.].³⁶
- W: 'D oes gin i ddim dillad, a 'd oes arna' i ddim eisio dŵad at ryw hen grachod fel dynas drws nesa' yma.' [Ø]
- EG: 'T ydi pawb ddim yn grachod, wyddoch chi.' [Ø]
- W: 'Mae pawb yn troi 'i trwyna arna' i fel tawn i'n faw. Cytia clomennod ydi tai lot o'r rheini hefyd.' [Ø]
- EG: 'Eisio i chi ddŵad a pheidio â malio ynddyn' nhw. 'D ydyn 'nhw ddim gwell na chithau.' [Ø]
- W: '[...].' [Ø]

השיחה הלכה לכיוון אחד מזה שבגו קוותה. וויני לא היתה מתריסה כמו שהיתה על ההר, ולא נראה סימן שתקוד היום.

'את לא יכולה לבוא לקאפל לפעמים, וויני? שאלה אמא של בגו.'

'אין לי בגדים, ואני לא רוצה להתקרב לסנובים מגעילים כמו האשה השכנה.'

'לא כולם סנובים, את יודעת.'

'כולם מסובבים את האף שלהם ממני כאילו שאני לכלוך. וגם הבתים של רבים מהם הם מלוכלכים כמו שובכים של יונים.'

'את צריכה לבוא ולא לשים אליהם לב. הם לא טובים יותר ממך.'

'והסכמה, והעלאת הדודה של ליזי ג'יין כדוגמה.'

B:

³² סימון שהשיחה כבר מתנהלת בין אמא של בגו ו-וויני, ושבגו פאסיבית.

³³ מתורגם בספרים 'אלגומין' לעברית; אני בספק אם מישוה משתמש בשם הזה, כמו גם ב-'אברש'...

³⁴ סימנים פורמאליים זהים לאפס; רק מצטרפת פעולה (ר' ההתייחסות לדוגמה 3).

³⁵ זה לא חלק מהדיאלוג. למעשה, אין כאן אמירה בכלל, אלא מחשבה.

³⁶ אחרי תיאור המחשבות של בגו, צריך לציין שוב מי מדבר.

- 'A mae hi'n mynd i'r dre' bob Sadwrn,' **meddai** Begw [→.].³⁷.
- W: 'Sut gwyddost ti?' **meddai** Winni [→.].³⁸.
- B: 'Mi fydda' i yn cael dima gynni hi am gario'i pharseli hi oddi wrth y frêc.' [Ø]
- W: 'Dyna hi i'r dim, dima i ti, dim i siop y pentra yma a'r cwblwl i siopa'r dre'. Dyna i chi bedi ledi.³⁹ [Ø]⁴⁰
- Chwarddodd Elin Gruffydd.
- W: 'Dyna'r unig amser y bydda' i yn licio Lisi Jên, pan fydd 'i modryb hi yn troi 'i thrwyn arni hi. Mi fasa tynnu llun Lisi Jên a hitha' efo'i gilydd yn gwneud pictiwr da.⁴¹
- Chwarddodd Winni, am y tro cyntaf er pan gyraeddasai.
- Aeth ymlaen wedyn:
- W: 'Crachod ydi'r rhan fwya' o bobol y lle yma, a maen' nhw'n medru edrach reit barchus ddydd Sul yn y capal. Ond biti na fasach chi'n 'i gweld nhw hyd y mynydd yna yn y nos.⁴²

'והיא הולכת לעיר כל יום שבת,' אמרה בגו.

'איך את יודעת?' אמרה וויני.

'אני מקבלת ממנה חצי פני בשביל לסחוב לה את החבילות מהמרכבה.'

'בל-כך היא: חצי פני לך, כלום לחנויות בכפר והכל לחנויות בעיר. הנה לכן מה זו גברת.'

אלין גריפיד צחקה.

הנה, זה הזמן היחיד שאני אוהבת את ליזי ג'יין, כשהדודה שלה מסובבת את האף שלה ממנה. לצלם תמונה שלה ושל ליזי ג'יין אחת עם השניה, זו תהיה תמונה טובה.'

וויני צחקה, בפעם הראשונה מאז שהגיעה.

ואז היא המשיכה:

'רוב האנשים כאן הם סנובים, והם נראים מכובדים נורא ביום ראשון בכנסיה. אבל חבל שלא ראיתן אותם על ההר בלילה.'

Meddyliodd Elin Gruffydd y byddai'n well **iddi dorri ar ei thraws** yn y fan yma.

- EG: 'Pryd y byddwch chi yn gadael yr ysgol, Winni?'⁴³
- W: 'Dipyn cyn y Nadolig, mi fydda' i yn dair-ar-ddeg yr adeg honno. A mi 'r ydw i am fynd i Lundain i weini – – mynd yn ddigon pell.' [Ø]
- EG: 'Fasa dim gwell i chi fynd i'r dre' ne' rywla yn nes adra? Rhaid i chi gael dillad crand iawn i fynd i Lundain.' [Ø]⁴⁴
- W: 'Llundain ne' ddim i mi. [...].' [Ø]
- EG: 'Sut ydach chi'n gwybod yr holl hanes yma am Lundain, Winni?' **meddai** mam Begw [→]⁴⁵ wrth

אלין גריפיד חשבה שמוטב שהיא תקטע אותה בנקודה הזאת.

'מתי את עוזבת את בית-הספר, וויני?'

'קצת לפני חג-המולד, אני אהיה אז בת שלוש עשרה. אלך ללונדון – – אלך מספיק רחוק.'

'לא מוטב שתלכי לעיר או למקום קרוב יותר הביתה? את צריכה בגדים מהודרים מאוד כדי ללכת ללונדון.'

'בשבילי, לונדון או כלום. ומספרת על לונדון ועל עצמה שם.'

'איך את מכירה את כל הסיפור הזה על לונדון, וויני? אמרה אמא של בגו, כשהיא שמה עוד כף

³⁷ בגו נכנסת לשיחה.

³⁸ גם אמא של בגו וגם וויני היו יכולות לשאול את השאלה.

³⁹ קולה של קייט רוברטס...

⁴⁰ השיחה עוברת להתנהל בין בגו ו-וויני, אחרי שבגו נכנסה.

⁴¹ הצחק של אמא של בגו (Chwarddodd Eling Gruffydd) הוא מעין 'הערה' שמשווצת בתוך הנאום של וויני.

⁴² כמו קודם, מתואר שהיא ממשיכה.

⁴³ דגם II.

⁴⁴ השיחה עוברת להתנהל בין אמא של בגו ו-וויני.

- roi llwyad arall o jeli ar ei phlât. מלאה של ג'לי על הצלחת שלה.
- W: 'Wedi darllan amdany'n nhw yn slei bach yr ydwr i. [...].' \emptyset 'קראתי אותם [את הסיפורים] בחשאי. [מספרת איך].'
-
- B: 'Ydach chi'n medru darllan Saesneg?' gofynnodd Begw \rightarrow .⁴⁶ 'את יודעת לקרוא אנגלית? שאלה בגו.'
- W: 'Dipyn bach, digon i ddallt sut le ydi Llundain.' \emptyset 'קצת, מספיק כדי להבין איזה מקום זה לונדון.'
- Rhythai Begw arni gydag edmygedd, a'r fam gyda thosturi. בגו בהתה בה בהערצה, ואמא שלה בחמלה.
- W: 'Ydach chi'n gweld,' aeth Winni ymlaen⁴⁷, 'taswn i yn mynd i weini i'r dre', mi wn i sut y basa hi. [...]. 'אתן רואות,' המשיכה וויני, 'אם אלך לשרת בעיר, אני יודעת מה יהיה. [מפרטת למה זה לא טוב].'
- B: 'Ella bydd arnoch chi hiraeth wedi mynd i Lundain,' mentrodd Begw \rightarrow yn ochelgar. Bu Winni yn ddistaw am eiliad, yn syllu yn ddifrifol ar ei phlât. 'אולי תתגעגע אחרי שתלכי ללונדון,' הסתכנה בגו בזהירות. וויני היתה שקטה לרגע, מסתכלת ברצינות על הצלחת שלה.
- W: 'Basa, mi fasa arna' i hiraeth ar ôl un, Sionyn ydi hwnnw. Mae o'n hen⁴⁸ beth bach annwyl, ond 'd oes neb yn malio dim ynddo fo ond y fi. Mae'ch babi bach chi fel y nefoedd o lân, a Sionyn bach fel toman dail. 'D ydi o byth yn cael mynd i'r lôn, mi fuaswn i'n cael i weld o weithia' taswn i'n mynd i'r dre.' \emptyset 'כן, אתגעגע למישהו, שונן. יצור קטן ואהוב, אבל אף אחד דואג לו חוץ ממני. התינוק הקטן שלכם נקי כמו השמיים ושונן הקטן הוא כמו ערימת-זבל. לא מרשים לו לעולם ללכת לשביל, אוכל לראות אותו לפעמים אם אלך לעיר.'
- EG: 'Eisio i chi fynnu cael golchi 'i ddillad o a'ch dillad ych hun, Winni, dim ods beth ddyfyd ych mam, er mwyn i chi gael mynd o gwmpas yn o ddel. Gymwch chi ragor o gremvog?' \rightarrow ⁴⁹ 'את צריכה להתעקש לרחוץ את הבגדים שלו ואת הבגדים שלך, וויני, לא חשוב מה אמא שלך אומרת, כדי שתוכלו להסתובב נקיים. עוד פאנקייקס?'
- W: 'Mi orffenna i efo brechdan. Mi neith hyn wledd imi am fis. Biti na fasa Sionyn wedi cael tamaid.' \emptyset 'אסיים בלחם עם חמאה. זה יהיה לי סעודה לחודש. חבל ששונן לא יכול לקבל ביס.'
- B: 'Mi ddaru' mi ofyn i chi ddŵad â fo,' meddai Begw \rightarrow . 'ביקשתי ממך שתביאי אותנו,' אמרה בגו.'
- EG: 'Mi ro i dipyn o grempoga i chi fynd iddo fo,' meddai Elin Gruffydd \rightarrow . 'אתן לך כמה חביתיות בשבילי,' אמרה אלין גריפיד.'
- W: 'Fiw imi,' meddai Winni \rightarrow , 'ne' mi ga' i gweir gan Lisi Jên am fynd i hel tai.' 'אני לא מעזה,' אמרה וויני, 'או שאקבל מכות מליזי ג'יין על שהלכתי לרכל.'

⁴⁵ הסיבה היחידה שמופיע ציין-דיבור היא כדי לשאת את ההרחבה.

⁴⁶ שוב, כשבגו נכנסת לשיחה בין אמא שלה ו-וויני, יש שימוש בציין-דיבור.

⁴⁷ תיאור של ההתנהגות של myd ymlaen ביחס לציני-הדיבור דרוש.

⁴⁸ hen מעניין: בטח שהוא לא מתייחס לגיל, שהרי שונן ילד קטן, והוא לא שלילי (הרי שונן annwyl). 'מגעיל' במובן ההגיני בלבד.

⁴⁹ חריגה מהתפוצה המסודרת: התיאוריה 'מנבאת' כאן שימוש בציין-דיבור. אני לא יודע להסביר את המקרה הזה.

ביבליוגראפיה

- [1] *Y Beibl Cysegr-Lân: sef yr Hen Destament a'r Newydd*. Y Gymdeithas Feiblaidd Frytanaidd a Thramor, Llundain, 1955.
- [2] Nimrod Barri. Giving up word formation in structural linguistics. *Folia Linguistica*, XI(1/2):13--38, 1977.
- [3] Nimrod Barri. Giving up neutralization. *Cahiers Ferdinand de Saussure*, 33:7--20, 1979.
- [4] Lewis Carroll. *Alice's Adventures in Wonderland*. Penguin Popular Classics. Penguin, 1994.
- [5] Bethan Dwyfor and Merfyn Pierce Jones. *Te yn y Grug / Kate Roberts (llyfr llafar)*. A CD by Sain, 2004.
- [6] Gideon Goldenberg. On direct speech and the hebrew bible. In *Studies in Semitic Linguistics --- Selected Writings*. Magnes Press, 1998.
- [7] Louis Hjelmslev. *Prolegomena to a Theory of Language*. University Of Wisconsin Press, Madison, 2nd edition, 1961.
- [8] Gareth King. *Modern Welsh: a comprehensive grammar*. Routledge, London, 1993.
- [9] Robin Llywelyn. *Seren Wen ar Gefndir Gwyn*. Gwasg Gomer, 2nd edition, Aug. 1997.
- [10] Robert E. Longacre. The dynamics of reported dialogue in narrative. *Word*, 45(2):125--143, Aug. 1994.
- [11] Liam Ó Flaithhearta. *Dúil*. Caoimhín Ó Marcaigh, Baile Átha Cliath, 8th edition, 1987.
- [12] Kate Roberts. *Gobaith*. Gwasg Gee, 1972.
- [13] Kate Roberts. *Traed mewn Cyffion*. Gwasg Gomer, Llandysul, Ceredigion, Cymru, 9th edition, 1988.
- [14] Kate Roberts. *Te yn y Grug*. Gwasg Gee, Bethesda, Gwynedd, 9th edition, 2004.
- [15] Thomas Rowland. *Welsh exercises: adapted to the improved ed. of Roaland's grammar, with copious explanatory notes*. Hughes, 1870.
- [16] J. K. Rowling. *Harri Potter a Maen yr Athronydd*. Bloomsbury, 1st Welsh edition, 2003. Cyfieithiad gan Emily Huws.
- [17] Masayosi Sibatani. *The languages of Japan*. Cambridge University Press, Cambridge, 1990.
- [18] Peter Wynn Thomas. *Gramadeg y Gymraeg*. Gwasg Prifysgol Cymru, Nov. 2005.
- [19] R.J. Thomas, editor. *Geiriadur Prifysgol Cymru: fersiwn cryno o'r argraffiad cyntaf*. 1st edition.
- [20] David A. Thorne. *Gramadeg Cymraeg Cynhwysfawr (a comprehensive Welsh grammar)*. Blackwell, Oxford, 1st edition, 1993.
- [21] Stephen Joseph Williams. *A Welsh Grammar*. University of Wales Press, Caerdydd, 1980.